

Examensarbete - Magisternivå

VÅRDVETENSKAP
VID AKADEMIN FÖR VÅRD, ARBETSLIV OCH VÄLFÄRD
M2023:110

Att uppmärksamma barn som far illa i hemmet
En svår uppgift för skolsköterskan

Camilla Albertsson
Josefine Bäckstrand

HÖGSKOLAN
I BORÅS

Uppsatsens titel:	Att uppmärksamma barn som far illa i hemmet En svår uppgift för skolsköterskan
Titel på engelska:	Identifying children at risk of harm at home A challenging task för the school nurse
Författare:	Camilla Albertsson och Josefine Bäckstrand
Huvudområde:	Vårdvetenskap
Nivå och poäng:	Magisternivå, 15 högskolepoäng
Utbildning:	Specialistsjuksköterskeutbildning med inriktning mot distriktssköterska
Handledare:	Niklas Andersson
Examinator:	Jonas Karlsson

Sammanfattning

Barn som far illa i hemmet kan innebära både fysiskt och psykiskt våld, sexuella övergrepp och omsorgssvikt vilket kan leda till att barnets utveckling tar skada, både psykiskt och fysiskt. Skolsköterskan har här en viktig roll genom att identifiera och se till att barnen och eleverna får stöd och hjälp. 1 av 10 barn i Sverige utsätts regelbundet för fysiskt och/eller psykiskt våld från föräldrar eller annan vårdnadshavare i åldern 0–18 år. Syftet med studien är att beskriva skolsköterskans upplevelse av att möta barn, 6–18 år som far illa i hemmet. En litteraturöversikt med en deskriptiv design gjordes. Metod utefter Bettany-Saltikov har använts för dataanalys. Dataanalysen har utförts i nio steg.

Resultatet visade att skolsköterskorna hamnade ibland i svåra situationer som kunde beröra dem. De kände ofta en frustration över ensamarbete vilket kunde bidra till sårbarhet. Dåligt samvete tyngde ofta skolsköterskorna vid misstanke om att ett barn for illa. De visste att enligt lag skulle en anmälan göras, men då det var brister i samarbetet till socialtjänsten gjordes inte alltid anmälningarna. För att kunna hjälpa barnen på bästa sätt krävdes att samarbetet mellan de olika professionerna inom skola och socialtjänst fungerade. Skolsköterskan upplevde att yrkeserfarenhet var en tillgång för att uppmärksamma de barn som på något sätt for illa i hemmet. Hälsosamtalen var en viktig del i när skolsköterskan identifierade ett barn som for illa. Det framkom att skolsköterskan arbetade hälsofrämjande och förebyggande vilket bidrog till att hållbar utveckling främjades och att elevernas trygghet och säkerhet tillgodosågs.

Nyckelord: *skolsköterska, barn som far illa i hemmet, upplevelser, litteraturöversikt, frustration, erfarenhet, samarbete*

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	3
INLEDNING	1
BAKGRUND	1
Barnperspektiv	1
Begreppet barn som far illa	2
Barn som far illa och dess konsekvenser	3
Skolsköterskans roll	4
PROBLEMFÖRMULERING	5
SYFTE	5
METOD	5
Datinsamling	5
Ansats	5
Genomförande	6
Tabell 1. PEO	7
Urval	7
Dataanalys	8
Ansats	8
Genomförande	9
RESULTAT	10
Tabell 2. Huvudteman underteman	10
Utföra en svår uppgift	11
Ensamhet och utsatthet	11
Anmälan	11
Preventivt arbete	12
Riskfaktorer	12
Tillgänglighet	13
Tidsbrist	14
Erfarenhet ger trygghet	14
Kollegialt stöd	14
Yrkesroll	15
Tystnadsplikt	16
DISKUSSION	17
Metoddiskussion	17
Trovärdighet	17
Tillförlitlighet	18
Etisk aspekt	19
Resultatdiskussion	19
Kunskap och erfarenhet	20
Samarbetet	20
Riskfaktorer	21
Den goda relationen	22
Studiens överförbarhet	23
Kliniska implikationer	23

Förslag till vidare forskning.....	24
SLUTSATS.....	24
REFERENSER.....	25
Bilaga 1 Sökmatrix.....	1
Bilaga 2. Prismaflödesdiagram	1
Figur 3. Granskningsmall.....	2
Bilaga 4. Artikelmatrix.....	3

INLEDNING

Litteraturstudien undersöker de upplevelser skolsköterskan ställs inför i mötet med barn som far illa i hemmet. Då det är ett viktigt ämne att belysa och det inte finns så mycket studier gjorda om barn som far illa, väckte det intresse hos författarna att fördjupa sig i ämnet.

Skolsköterskans främsta uppgift är att arbeta hälsofrämjande och förebyggande. Då de ofta träffar barnen i ett tidigt skede i och med de lagstadgade hälsosamtalen, kan skolsköterskan sätta in åtgärder för att stötta och hjälpa barnen. Vårt resultat kan förhoppningsvis leda till att barn som far illa kan få bättre stöd och vård. Barnen som beskrivs i litteraturöversikten är 6–18 år och kommer benämnas som både barn och elever.

BAKGRUND

Barnperspektiv

Genom att ha ett barnperspektiv försöker den vuxne sätta sig in i barnets situation och se till barnets bästa. Det innebär också att inför varje beslut överväga på vilket sätt det rör eller kan röra barnet. Barnrättsperspektivet innebär att med lämpliga åtgärder säkerställa barnets mänskliga rättigheter och främja barnets hälsa. Det inkluderar barnets rätt till juridisk prövning, samhällets stöd när det kommer till skadeståndsansökningar för barnet, samt att samhället värderar brott mot barn på samma sätt som brott mot vuxna. Detta är viktigt att ha i beaktning om barnet far illa eller utsätts för brott på något sätt av sina föräldrar eller om föräldrarna inte kan föra barnets talan (Socialstyrelsen 2014).

Barnets perspektiv innebär att barnet utifrån sin ålder är delaktig i sin livsvärld, kan ha synpunkter och komma med förslag. Fokus ligger på att uppmärksamma och ta hänsyn till barnets upplevelse, känslor och perspektiv samt ge barnen möjlighet att uttrycka sina åsikter och vara en del av beslutsfattande processer som påverkar deras liv. Att arbeta efter barnets perspektiv är särskilt viktigt vid arbete inom skolhälsovård. Då ses barnet som kompetenta individer med egna tankar och känslor. Det främjar en rättvis och respektfull behandling av barn och stärker deras delaktighet i samhället (Socialstyrelsen 2014; UNICEF u.å).

Ur perspektivet hälsa ska barnets välmående främjas. Som innebörden av hälsa innebär det att det inte bara är frånvaro av sjukdom utan främjande av även fysiska, psykiska, emotionella och utvecklingsmässiga behov. Barnet ska inkluderas i vårdbeslut och deras autonomi ska respekteras. Vården ska anpassas individuellt för att möta varje enskilt barns behov. Målet är att främja barns välmående och utveckling (Palmér et al. 2022)

Samhället har ett ansvar för medborgarnas hälsa. Fysisk aktivitet, matvanor och utbildning påverkar hälsa och välbefinnande. Det finns en koppling till ohälsa och låg utbildningsgrad, personer som har låg utbildningsgrad har också visat sig vara mindre fysiskt aktiva och ha sämre matvanor än personer med högre utbildning. Skolan är en plats där grunden till goda vanor skapas. Skolan främjar fysisk aktivitet, serverar hälsosam mat och ger utbildning. Barn och unga som får goda förutsättningar har ökad

chans till hälsa och välbefinnande. Alla barn har inte samma socioekonomiska förutsättningar men skolan ska vägleda barn och unga till en bra utbildning och hälsosamt liv (Folkhälsorapporten 2023)

Skolan är en central del av ett barns livsvärld. Barnen bygger relationer med kompisar och lärare. För att förstå barnets livsvärld behöver kunskap finnas om barnets kulturella och sociala bakgrund. Existentiella frågor är ständigt närvarande i människans liv, de flesta reflekterar över meningen med livet. Men vid vissa tillfällen blir det existentiella tänkandet särskilt betydelsefulla. Ett barn är i ung ålder under stor påverkan av omsorg. Vid bristande omsorg som kan innebära att ha en otrygg hemmiljö, finns risk att lidande uppstår. Att prata med barn och låta dem uttrycka sina känslor är ett sätt att komma närmare och förstå barnets livsvärld (Palmér, Nyström & Karlsson 2023; Palmér et al. 2022). Barnets livsvärld består av hela det sammanhang som livet innefattar. Det handlar om rörelse, aktivitet, sömn och vila. Men ibland påverkas livet av händelser som kan påverka upplevelsen av livsvärldens fysiska och psykiska aspekter (Galvin 2021).

Begreppet barn som far illa

Enligt Jernbro och Janson (2016) används olika begrepp för barn som far illa. Det kan till exempel vara omsorgssvikt, barnmisshandel, våld mot barn eller utsatta barn. Enligt Rikshandboken (2019) beskrivs omsorgssvikt då vårdnadshavare inte har förmågan att ge barnet de behov som krävs både fysiskt och psykiskt. Det kan innebära att barnet inte får tillgång till hälso- och sjukvård eller den medicinska behandling barnet är i behov av. Att barnet inte skyddas från olyckor eller får den sömn barnet behöver. Det kan även innebära att det är brister i barnets hygien, mun- och tandhälsa, kläder och kost. Att föräldrarna inte är närvarande så barnet inte får den vägledning, stimulans och uppmärksamhet som barnet behöver. Samt alla former av övergrepp som leder till att barnets hälsa och utveckling skadas eller att barnet hamnar i en beroendeställning till förövaren. Att vittna om våld mellan vuxna i familjen ses som psykiskt våld (World Health Organization, 2022).

I och med att det finns olika definitioner av begreppet försvåras jämförelsen vid omfattning mellan länderna av hur många barn som far illa (SOU 2001:72). Socialstyrelsen använder begreppet barn som far illa (SFS 2001:435). WHO (2022) definierar barnmisshandel som fyra grupper; fysisk, psykisk, sexuella övergrepp och försummelse. Enligt WHO (2022) är barnmisshandel ofta svårt att studera då det är komplext och beror på vilka definitioner som används för barnmisshandel samt vilken typ av barnmisshandel som studeras, har ändå internationella studier visat att 1 miljarder barn regelbundet utsatts för fysiskt och/eller psykiskt våld från föräldrar eller annan vårdgivare. Det sker också enligt WHO (2022) cirka 40 150 barnmord varje år där orsaken är barnmisshandel. I en svensk nationell undersökning som gjorts kring våld mot barn har det visat sig vara fjorton procent som någon gång utsatts av slag av en förälder. Fem procent hade utsatts för allvarlig eller fysisk misshandel. De barn som utsatts för psykisk misshandel uppgick till elva procent och de som utsatts för försummelse var sex procent. Cirka nio procent rapporterade att de blivit utsatta för sexuella övergrepp oftast av en vuxen okänd person (Jernbro & Janson 2017).

Barn som far illa och dess konsekvenser

McLaughlin (2016) beskriver att hjärnans utveckling kan påverkas negativt av att känna sig otrygg under sina första levnadsår. Det kan medföra att barnet har stor risk att utveckla psykisk ohälsa som i sin tur kan utveckla kontaktsvårigheter samt tillväxthämning för de minsta barnen. I en studie av McLaughlin (2016) menas det att ett barn som utsätts för omsorgssvikt kommer att ha större risk att som vuxen drabbas av aggressivitet, använda alkohol, tobak och droger i unga år, utsättas eller begå brott, depression och övervikt.

WHO (2022) beskriver att barnmisshandel som går under begreppet barn som far illa, är ett globalt problem som ger livslånga och allvarliga konsekvenser. Det kan innebära att barnet får allvarliga och omfattande skador som huvudskador, funktionsnedsättning, posttraumatisk stress, ångest och depression. Enligt en studie som gjorts av Jernbro, Otterman, Lucas, Tindberg och Janson (2017) har WHO (2022) publicerat en handlingsplan för att få Europas länder att ta hand om problemet genom att arbeta evidensbaserat och förebyggande. Genom att tidigt upptäcka om ett barn lever under missförhållanden kan de få hjälp och stöd tidigt.

Distriktssköterskans roll

Distriktssköterskan styrs av lagar och de etiska koderna, International Council of Nurses (ICN 2012) men skall även arbeta utifrån ett etiskt, personcentrerat och evidensbaserat förhållningssätt (Svensk distriktssköterskeförening 2021). Distriktssköterskan ska utveckla och leda omvårdnadsarbetet och ha kännedom om ett livslångt lärande. Distriktssköterskan ställs inför att arbeta självständigt, ha ett professionellt ansvar och mångkulturellt synsätt samt arbeta utifrån ett vetenskapligt förhållningssätt. Distriktssköterskan bör vara flexibel och kunna omsätta kunskap och färdighet i olika situationer vid möten av människor i olika åldrar och sjukdomstillstånd. (Distriktssjukvårdssköterskeföreningen 2021). Det innebär att distriktssköterskan skall använda den bästa kunskapen och vård utifrån patientens behov och önskemål. Eftersom distriktssköterskan kan arbeta inom många olika områden kan ytterligare utbildning göras för att fördjupa, utöka och bredda kompetensen genom kompetensutveckling (Socialstyrelsen 2017). I Sverige finns anmälningsplikt för vissa yrkesgrupper, bland annat distriktssköterskan. De är skyldiga att anmäla till socialtjänsten vid misstanke om att ett barn far illa. (SFS 2001:453).

Hälsa betyder välmående och är ett begrepp som kan upplevas på olika sätt beroende på person och i olika situationer. Känslan av hälsa påverkas av olika händelser i livet.

Hälsa och välbefinnande är en subjektiv upplevelse. Människan föds med olika förutsättningar, existentiellt och biologiskt. Hälsa speglar helhetssituationen hos en människa och en balans av fysiska, psykiska och sociala faktorer påverkar människan upplevelse av hälsa. Samhället har skyldighet att tillgodose förutsättningar för god hälsa hos medborgarna (Ekebergh 2015, s.28). Enligt Distriktssköterskans kompetensbeskrivning (2019) ska distriktssköterskan arbeta ur ett hälsofrämjande perspektiv och stödja hållbar samhällsenlig utveckling och arbeta med livsstilsförändringar så som tobaksanvändning, kostråd, fysisk aktivitet och upptäcka våld i nära relationer. Som vårdgivare föreligger ett ansvar att respektera patientens värld.

Vårdandet innebär att vara närvarande och lyhörd. Patientens behov och autonomi ska vara i centrum. En osjälvisk och lyhörd interaktion med patienten där vårdgivaren ser till patientens livsvärld kan främja möjligheten för patienten att öppna sig och få mod att göra personliga avslöjanden. En patient som behöver visa sig sårbar är beroende av att vårdgivaren har förmåga att möta denne med ansvarskänsla och respekt (Arman et al. 2015).

Skolsköterskans roll

Skolsköterskan arbetar för god och säker vård och har en viktig roll i att uppmärksamma och förebygga om ett barn far illa. Inom skolhälsovården arbetar skolsköterskan hälsofrämjande utifrån ett barnperspektiv och träffar barn 6–18 år. Skolsköterskan kan tidigt upptäcka hälso- och utvecklingsproblem då det regelbundet görs hälsosamtal (Boström och Strand 2021). För att kunna arbeta som skolsköterska krävs att en sjuksköterskeexamen gjorts och därefter en specialistsjuksköterskeexamen och då med inriktning distriktssköterska, hälso- och sjukvård för barn och unga eller inriktning mot skolsköterska (Svensk distriktssköterskeförening 2019). Enligt Högskoleförordningen (SFS 1993:100) krävs det för att kunna ansvara för vaccination och hälsoundersökningar. Arbetet som skolsköterska är varierande, självständigt och kräver ett professionellt kunnande då skolsköterskan ofta arbetar ensam (Svensk distriktssköterskeförening 2021).

Inom elevhälsan ska det enligt skollagen erbjudas hälsobesök där eleven har möjlighet att prata om sin hälsa, samt om det finns saker som gör att eleven har svårt att utvecklas och nå sina mål i lärandet. Skolsköterskans förebyggande arbete är en viktig del och utförs i de hälsokontroller som görs regelbundet (Skolverket 2023). Genom att skolsköterskan har ett personcentrerat förhållningssätt kan det leda till och främja hälsa och välbefinnande hos både barnet och föräldrarna vilket kan minska risk för omsorgsvikt (Rikshandboken 2019). Skolsköterskan ska främja hälsa och förebygga ohälsa genom förebyggande och hälsofrämjande arbete så som till exempel hälsosamtal. Genom att skolsköterskan bygger en god relation till eleven kan det stärka eleven till att sköta sin hälsa bättre. Elevens hälsa främjas också av att eleven lyckas med sitt skolarbete (Svensk Sjuksköterskeförening 2019). Hälsofrämjande insatser kan enligt Folkhälsomyndigheten (2022) vara en drivkraft för hållbarutveckling. Det beskrivs att när hälsa främjas i olika sammanhang kan hållbarhetseffekter inträda. Det sociala perspektivet av hållbar utveckling handlar om att främja hälsa genom trygghet och delaktighet därav vikten av att ha ett barnperspektiv i arbetet med barn.

Genom att skolsköterskan har en vårdande relation till eleven främjas hälsa. Enligt Arman, Ranheim, Rydenlund, Rytterström och Rehnsfeldt (2015) bygger vårdandet på att den som vårdar har ett intresse för patientens problem samt har en förståelse för patientens livsvärld. Relationen mellan patienten och vårdgivaren ska bidra till att lindra lidandet för patienten. Som skolsköterska lindras elevens lidande genom att bygga en god relation med eleven och ge stöd och råd vid ohälsa.

En studie skriven av Engh Kraft och Eriksson (2015) visar att skolsköterskan har möjlighet att identifiera de barn som lever under missförhållanden genom de regelbundna hälsobesöken och även i samband med sex- och samlevnadsundervisningen.

Skolsköterskan får en god inblick i elevens livssituation och hälsa genom hälsosamtalen som görs i samband med hälsobesöken. Detta skapar också ett underlag för att kunna upptäcka, stödja och förebygga för de barn som är utsatta (Engh Kraft och Eriksson 2015). Enligt Moberg, Lagerström och Dellve (2012) är det en viktig del att vara tillgänglig som skolsköterska för att kunna identifiera de barn som är utsatta eller är i riskzonen. Hälsobesöken är lagstadgade och görs i förskoleklass, årskurs 4, årskurs 7 och årskurs 8 samt i årskurs 1 i gymnasiet.

PROBLEMFORMULERING

Internationella studier visar att cirka 1 miljard barn i världen och 1 av 10 barn i Sverige utsätts regelbundet för fysiskt och/eller psykiskt våld från föräldrar eller annan vårdnadshavare i åldern 0–18 år. Försummelse av barn kan yttra sig på olika sätt, genom fysiskt våld, psykiskt våld, sexuellt våld, brist på omsorg och bevittnat våld. År 2022 gjordes 422 000 orosanmälningar i Sverige vilket är en ökning på 27% från år 2021. Det är betydelsefullt att uppmärksamma om ett barn far illa tidigt då det annars kan få stora konsekvenser för barnets utveckling och psykiska hälsa samt riskerar att hamna i utanförskap i samhället då dessa elever kan ha svårt att uppnå skolans mål. De barn som tidigt får stöd och hjälp kan trots sin situation uppleva god hälsa och uppnå skolmålen. Här har skolsköterskan en betydande roll där utsatta barn kan identifieras genom de regelbundna hälsosamtalen. Litteraturstudien kan vara till hjälp för nya skolsköterskor som en förberedelse inför de svårigheter de eventuellt ställs inför.

SYFTE

Beskriva skolsköterskans upplevelse av att möta barn, 6–18 år som far illa i sin hemmiljö.

METOD

En litteraturoversikt med kvalitativ metodansats är en typ av forskningsöversikt som inriktar sig på att sammanfatta och syntetisera tidigare publicerade kvalitativa forskningsstudier inom ett specifikt ämnesområde. Den kvalitativa metodansatsen innebär att de inkluderade studierna är utförda med kvalitativ metod. Målet med en litteraturoversikt är att ge en fördjupad förståelse för fenomen eller frågeställningar genom att sammanställa befintlig forskning som finns inom området (Bettany-Saltikov 2016, s. 5,7,9,13,14).

Datainsamling

Ansats

Enligt (Bettany-Saltikov 2016) beskrivs sex steg för datainsamling vid en litteraturoversikt. Första steget är att definiera forskningsfrågan och syftet med litteraturoversikten för att tydliggöra vad som ska belysas eller vad som skapar en större förståelse (Bettany-Saltikov 2016, ss. 103–104).

Steg två är att identifiera synonymer och skapa en ram med hjälp av PEO (Population, Exposure, Outcome). Efter att forskningsfrågan är formulerad är det viktigt att identifiera

synonymer och relaterade termer som är relevanta för ämnet. Med hjälp av en PEO går det att tydligt fastställa inklusions- och exklusionskriterier inför artikelsökning som ska göras (Bettany-Saltikov 2016, ss. 104–106).

Under steg tre ska en utveckling av en omfattande sökstrategi förberedas. Målet är att sökningen ska vara omfattande och spegla rådande forskningsläge. Med hjälp av PEO-ramverket skapas sökningar med relevanta termer och begrepp. De olika databaserna som används för artikelsökning kräver att söktekniken anpassas utefter designen på databasen men i stort ska sökningarna vara likartade i de olika databaserna. Precisionen i sökningarna förbättras med hjälp av trunkering, booleska termer (AND, OR) och MeSH-termer (Medical Subject Headings). I detta steg testas sökning av de olika synonymerna som tagits fram med hjälp av PEO (Bettany-Saltikov 2016, ss. 107–109)

I steg fyra skapas sökblock av de olika synonymerna där den booleska termen OR kombinerar orden. De olika blocken kombineras sedan med den booleska termen AND och på så vis kan en söksträng appliceras i lämpliga databaser (Bettany-Saltikov 2016, ss. 110–112). Steg fem är att säkerställa att de artiklar som identifieras via databaserna är aktuella och trovärdiga. För att göra det läggs filter på sökningen med en tidsbegränsning på att artiklarna inte är äldre än tio år, artiklarna ska vara peer-reviewed och det går även att välja att endast inkludera artiklar som är publicerade på engelska (Bettany-Saltikov, 2016 ss. 113–115).

I steg sex dokumenteras utförda sökningar noggrant. Dokumentationen är av vikt för att säkerställa transparens och skapa möjlighet för andra att kunna återskapa sökningarna. Dokumentationen består av en sökmatrix där det går att följa sökord, sökblock och kombinationer av sökningarna. Datum för sökning, databas, antal träffar, sökfilter och utvalda artiklar ska tydligt redovisas. Genom att följa dessa steg noggrant går det att planera och genomföra en sökning på ett strukturerat och metodiskt sätt (Bettany-Saltikov 2016, ss. 115–117)

Genomförande

Enligt steg ett ville författarna komma fram till en forskningsfråga och ett syfte. Till hjälp använde författarna mindmapping för att komma fram till olika varianter av syfte och frågeställning. Författarna ville undersöka hur en distriktssköterska hanterar mötet med barn som far illa i hemmet. Mötet med dessa barn kan komma att påverkas om vårdnadshavare är närvarande alternativt om distriktssköterskan möter barnet när det inte har vårdnadshavare närvarande. För att göra syftet tydligt bestämde sig författarna att fokusera på mötet med barn som far illa hemma och det mötet skulle vara utan närvarande vårdnadshavare. Då föll det sig naturligt att välja rollen som skolsköterska. Som skolsköterska är mötet med barnet ofta utan vårdnadshavare. Mötet med barn i skolan sker många gånger spontant. Men även rutinmässigt i form av hälsosamtal och vaccinationer. Syftet kom att handla om hur skolsköterskan upplever att det är att möta barn som far illa hemma.

Enligt steg två ska sökord identifieras. En PEO (Population, Exposure, Outcome) togs fram där P=skolsköterskan, E= barn som far illa, O= upplevelsen av mötet (se tabell 1). Vidare valde författarna att inte undersöka hur andra yrkesgrupper som går under

distriktssköterska upplever mötet med barn som far illa. Författarna skrev ner synonymer som översattes till engelska. En sökning i svensk MeSH gjordes för att identifiera sökord som passar i sökmotorn Pubmed. Författarna kom fram till synonymerna school nurse, school health nurse, school nursing och school nurs*, maltreatment, mistreatment, abuse, neglect, perception*, view* och attitudes och experience.

Tabell 1. PEO

Population	Exposure	Outcome
Skolsköterska	Barn som far illa	Upplevelse av mötet
School nurse	abuse	View*
School nurse*	maltreatment	attitudes
School health nurse	mistreatment	Perception*
School nursing	neglect	experience

Enligt steg tre och fyra skapades en plan för en omfattande sökning i olika databaser. Författarna valde att göra en sökning av befintlig litteratur i databaserna Cinahl, Pubmed och Psychinfo. Sökningarna fick justeras beroende på vilken databas som användes för att få fram en hanterlig mängd artiklar. I databasen Cinahl kopplades samtliga grupper med synonymer ihop i block med OR mellan orden. Sedan gjordes en sökning av blocken sammankopplade med AND detta genererade 85 artiklar. I databaserna PubMed och Psychinfo blev resultatet av sökningen skral. Författarna valde att konsultera en bibliotekarie för att förbättra sökningen. Efter diskussion med bibliotekarie valde författarna att inte ha med upplevelsen av mötet som sökordssynonymer. Vid exkluderande av sökord för upplevelse blev mängden artiklar lite mer omfattande, 28 artiklar hittades i Pubmed och 306 artiklar hittades i Psychinfo. Då inte upplevelsen av mötet var med som sökord gjordes en manuell sortering av resultatet för att identifiera artiklar som beskrev upplevelsen av mötet med barn som far illa. Då trunkering inte är till hjälp i Pubmed gjordes sökningen utan school nurs*, i stället användes MeSH termen ”school nursing”. Enligt steg fem begränsades sökningarna i samtliga databaser med årtal, peer-reviewed och engelskt språk.

Som sista steg i sökningen, steg sex skapades en sökmatris. Denna går att se som bilaga 1.

Urval

Efter avslutad sökning är det dags att välja ut de mest relevanta artiklarna för att uppfylla syftet med den kvalitativa litteraturöversikten. En strukturerad metod kan användas med hjälp av PEO-ramverket, där specifika frågor ställs gentemot varje artikel för att bedöma om den överensstämmer med syftet. Denna utvärdering börjar med att granska rubriken och sammanfattningen (abstract) för att snabbt urskilja potentiellt relevanta artiklar. Därefter följer en noggrannare läsning av de utvalda artiklarna i sin helhet (Bettany-Saltikov 2016, ss. 119,120,128)

Kvaliteten på en litteraturöversikt är helt avhängig kvaliteten på de artiklar som granskas (Bettany-Saltikov, 2016, s. 130). För att säkerställa att de inkluderade artiklarna håller hög kvalitet används ett kvalitetsgranskningsformulär. Det finns olika formulär att välja mellan, och valet av formulär bör anpassas till den specifika studiens behov. I (Bettany-

Saltikov 2016, ss. 131–139) presenteras Caldwell-metoden, som inkluderar 18 frågor för att bedöma artiklarnas kvalitet (se bilaga/figur 2). Efter granskningen tilldelas artiklarna poäng, och författarna fastställer en minimipoäng som krävs för att artikeln ska inkluderas i studien. Det är också möjligt att inkludera artiklar som erhåller låga poäng, men detta kräver en tydlig motivering i metoddiskussionen.

Med hjälp av PEO hade författarna identifierat sina inklusionskriterier, alltså upplevelsen av möte med barn som far illa och det innebar möte utan vårdnadshavare. Exklusionskriterie blev naturligt de situationer där vårdnadshavare vanligtvis är närvarande vid mötet med sjuksköterskan. Således valdes att inte undersöka hur barnsjuksköterska och distriktssköterska upplever mötet med barn som far illa.

Vid den avslutande sökningen identifierades 306 artiklar i databasen Psychinfo, 25 artiklar i PubMed och 85 artiklar i Cinahl. Samtliga titlar och abstract granskades noggrant och jämfördes mot studiens syfte. I det inledande skedet valdes 21 artiklar ut för läsning i sin helhet. Vid ytterligare en genomgång visade det sig att två artiklar var med kvantitativ ansats, fyra artiklar var litteraturoversikter och två artiklar hade svagt innehåll så dessa exkluderades. Efter sällningen av artiklar kvarstod 13 för kvalitetsgranskning. Vid en manuell sökning hittades ytterligare två artiklar som motsvarade syftet. Dubletthantering gjordes med hjälp av Zotero. Som verktyg för kvalitetsgranskning valde författarna att använda Caldwell's formulär med 18 frågor. Granskningen av artiklarna utfördes individuellt av båda författarna. Det är värt att notera att författarna fick samma poängresultat på samtliga artiklar. Resultatet av kvalitetsgranskningen visade generellt höga poäng på de utvalda artiklarna. Mot bakgrund av detta sattes en poänggräns på 27 poäng för att få ingå i litteraturoversikten. Samtliga artiklar hade en poäng över 27 och kunde således inkluderas. De 15 artiklar som valdes ut för att ingå i resultatet presenteras i en artikelmatris samt ett överskådligt prismadiagram (se bilaga 1 & 2).

Dataanalys

Ansats

Det finns flera olika metoder för att granska artiklar och extrahera data ur kvalitativa studier. Inför en studie bestäms vilken metod som är lämplig för den aktuella studien. Gemensamt inför en process där data ska extraheras är att det är fördelaktigt att ha skapat ett formulär där data tydligt kan dokumenteras (Bettany-Saltikov 2016, ss. 142–143). I enlighet med (Bettany-Saltikov 2016, ss. 143–146) är en extraktionsmodell i nio steg lämplig för att effektivt och organiserat samla in data i en kvalitativ studie. Denna metod, som ursprungligen formulerades av (Burnard, 1991), är mångsidig och kan användas både i litteraturoversikter och intervjustudier (Bettany-Saltikov 2016, ss. 143–146)

Enligt (Bettany-Saltikov 2016, s. 144) innebär det första steget i dataextraktionen att noggrant läsa resultatdelen i de utvalda artiklarna vid upprepade tillfällen. Syftet med detta steg är att uppnå en djup förståelse för artiklarna utifrån informanternas perspektiv. Steg två innebär att utifrån syftet och PEO identifiera ett eller flera förutbestämda teman som är relevanta för studiens syfte. Dessa teman fungerar som riktmärken för dataextraktionen. För att öka översiktligheten kan dessa teman tilldelas olika färgkoder. I det tredje steget återvänder man till resultatdelen av artikeln och markerar de specifika teman som eftersträvas. Dessa markerade teman dokumenteras sedan noggrant i en tabell,

där även sidnummer och exakta rader där temat återfinns noteras. Detta steg är av vikt för att säkerställa att enkelt kunna återfinna den extraherade informationen

Steg fyra omfattar skapandet av rubriker för varje funnet tema. Denna process är öppen och tillåter författaren att fritt formulera rubrikerna baserat på den extraherade informationens innehåll. I steg fem genomgås samtliga skapade rubriker och sammanfogas för att bilda bredare kategorier. Steg sex involverar en granskning av rubrikerna för att identifiera eventuella liknande eller överlappande teman. Dessa liknande teman slås ihop för att öka tydligheten i den följande analysen. I det sjunde steget är det viktigt att en oberoende utomstående granskar och utför steg 1–6. Detta steg är avgörande för att minimera potentiell bias och säkerställa en objektiv dataextraktion. Eventuella korrigeringar och justeringar görs baserat på den utomståendes bedömning

Steg åtta innebär att revidera och granska den lista med kategorier och teman som har skapats hittills. Detta görs genom att noggrant läsa igenom resultatet för att säkerställa att ingen relevant information har förbisetts. Eventuella nödvändiga ändringar eller tillägg införs vid behov (Bettany-Saltikov 2016, s. 144). Slutligen, i det nionde steget, upprepas steg 1–8 för samtliga artiklar som ingår i studiens resultat. Denna omfattande och strukturerade dataextraktionsprocess bidrar till en grundlig och pålitlig insamling av data i den kvalitativa studien (Bettany-Saltikov 2016, ss. 144–145)

När all data är extraherad och strukturerad, är det dags att sammanfatta resultatet. I en kvalitativ litteraturöversikt används oftast en narrativ beskrivning av de framkomna teman och kategorier för att ge en sammanhängande och förståelig sammanfattning av litteraturen. Beskrivningen integrerar resultaten från de inkluderade artiklarna och ger en översiktlig bild (Bettany-Saltikov 2016, s. 146)

Genomförande

Inför arbetet med att extrahera data ifrån de valda artiklarnas resultat numrerades artiklarna. Ett formulär skapades för att kunna föra in extraherade data i en tydlig struktur. Formuläret innehöll information om artikel, titel, författare, land, årtal och kolumner för sid och radhänvisning. Ett formulär skapades för varje artikel.

För att få en bra förståelse för innehållet i artiklarna började författarna med att läsa igenom resultatdelen i artikeln två gånger. Fem artiklar hade ett långt resultat och dessa resultat lästes ytterligare en gång. Efter inläsning av artiklar började författarna med steg två. För att ha en tydlig plan med identifiering av relevanta data under läsningen av artiklarna behöver författarna formulera en frågeställning (benämning tema i ansatsen) som ringar in vad som eftersöks.

Då det som efterfrågas i denna studie är skolsköterskans upplevelse skapades endast ett förutbestämt tema vilket var att undersöka upplevelsen av mötet med barn som far illa hemma.

Enligt steg tre lästes resultatet igenom ytterligare en gång och författaren strök under text som motsvarade det förutbestämde temat. Efter att ett resultat var läst och relevant text var understruken fördes informationen in i dataextraktionsformuläret.

I steg fyra hade författarna fem sidor med extraherade data i dataextraktionsformuläret. I detta steg upplevdes ett behov att använda färgmarkeringar för att kunna sortera in data

under olika rubriker. Rubrikerna skapades fritt genom att se vilka upplevelser som var återkommande. Rubrikerna som skapades var oro/frustration, kollegialt stöd, utsatthet/ensamhet, samarbete, tidsbrist/tillgänglighet, yrkesroll/trygghet, dokumentation/tystnadsplikt. Samtliga rubriker fick en egen färgkod och samtliga data färgmarkerades. Detta moment gjordes gemensamt av författarna där en diskussion fördes och till sist skapades en tabell där dessa data fördes in i kolumner för att få en överblick.

Steg fem och sex utfördes parallellt. Flera av de extraherade meningarna kunde ingå under fler än en rubrik. För att få en överblick skrev författarna ut tabellen med den färgkodade datan och klippte ut samtliga extraherade data. Därefter sorterades de utklippta bitarna i nya högar. Författarna kom fram till att det var lämpligt att slå ihop vissa rubriker då en del data passade i under fler rubriker. Efter sorteringen hade en ny ordning bildats och då skapades nya mer omfattande rubriker. Efter detta arbete hade författarna tre nya huvudrubriker. De nya rubrikerna var upplevelsen av att utföra en svår uppgift, preventivt arbete och erfarenhet ger trygghet. Underrubriker skapades och huvudrubriker samt underrubriker är presenterade i tabell 2

Det sjunde steget innebär enligt vald metod att en utomstående ska utföra dataextraktionen och detta ska sedan föranleda en diskussion om huruvida fynden i extraktionen är tillförlitliga. Med tanke på att tiden är begränsad under detta arbete fördes i stället en diskussion med handledare om den data som extraherats och de teman och subteman som uppkommit. Som sista del i dataanalysen lästes samtliga resultat åter igenom för att säkerställa att ingen data uteslutits eller missats. Vid genomläsningen uppkom ingen ytterligare data som behövde tilläggas.

RESULTAT

Litteraturstudien beskriver skolsköterskans upplevelse av barn som far illa i hemmiljön. Det framkom tre huvudteman och åtta underteman som presenteras i tabell 2. Resultatet beskriver vikten av att skolsköterskan identifierar och agerar när ett barn far illa samt hur viktigt samarbetet mellan de olika yrkesgrupperna är.

Tabell 2. Huvudteman underteman

Huvudtema	Undertema
Utföra en svår uppgift	<ul style="list-style-type: none"> • Ensamhet och utsatthet • Anmälan
Preventivt arbete	<ul style="list-style-type: none"> • Riskfaktorer • Tillgänglighet • Tidsbrist

Erfarenhet ger trygghet	<ul style="list-style-type: none"> • Kollegialt stöd • Yrkesroll • Tystnadsplikt
-------------------------	---

Utföra en svår uppgift

Skolsköterskorna upplever sig ha en roll som mentalt kräver mycket för dem. Det handlar till exempel om ensamarbete, hög arbetsbelastning samt att de inte känner sig betrodda vid misstanke om att ett barn far illa. Detta resulterar i att skolsköterskorna ofta behöver överväga för och nackdelar om de bedömer att en anmälan ska göras.

Ensamhet och utsatthet

Skolsköterskor är yrkesmässigt utsatta då de ofta arbetar ensamma, utan stöd eller tillsyn vilket bidrar till sårbarhet och en ökad arbetsbelastning. Det medför att de allt för ofta inte blir betrodda vid misstanke om att ett barn far illa i hemmet. Skolsköterskorna känner sig särskilt utsatta när sexuella övergrepp tas upp och tystnadsplikten hindrar dem från att ta hjälp av andra yrkesgrupper. De känner sig även utsatta av föräldrarna samt att socialtjänsten inte alltid tar dem på allvar. Skolsköterskorna hamnar ibland i svåra situationer som kan beröra dem mentalt. Det är viktigt att hitta olika metoder och verktyg för att hantera detta (Engh Kraft, Rahm & Eriksson 2017).

När skolsköterskorna möter motstånd från föräldrarna skapas det negativa känslor i form av frustration, aggression och otillräcklighet. Skolsköterskorna eftersöker handledning för att kunna hantera dessa känslor men de får ingen respons och får lära sig att hantera sina känslor själva (Hammarlund, Falk, Lind & Thorstensson 2015).

Anmälan

Skolsköterskorna känner en frustration när de ser tecken på att ett barn far illa, men andra yrkesgrupper bedömer det som till exempel neuropsykiatrisk diagnos. Tecken kan vara att eleven inte vill ta av sig kläderna vid undersökning hos skolsköterskan, inte möta skolsköterskans blick eller undviker samtal. Det är ett sätt för eleven att inte avslöja sin familj (Kraft & Eriksson 2015).

Att känna förtvivlan, rädsla, obehag, frustration och skuld är något skolsköterskor ofta känner när socialtjänsten inte går vidare med en anmälan som skolsköterskan gjort. Anmälan gynnar inte alltid eleven utan eleven lämnas utan stöd av varken föräldrar, skola eller socialtjänsten. De hamnar ofta i någon form av ingenmansland och elevens ångest hamnar i skolsköterskans knä. Detta medför att när en anmälan ska påbörjas skall för och nackdelar alltid övervägas. Är det gynnsamt för eleven eller finns det något annat sätt att ändra tillvaron för eleven är frågor som alltid ska ställas i dessa situationer. Skolsköterskan vågar inte ge eleven något löfte om att situationen kan bli bättre efter en

anmälan. Skolsköterskan känner då en osäkerhet i vilken information som eleven ska få. Resultatet blir att relationen till eleven påverkas till det negativa (Kraft & Eriksson 2015).

Trots att skolsköterskan enligt lag ska anmäla vid misstanke om att ett barn far illa görs det inte alltid, på grund av att någon form av bevis måste kunna uppvisas. Detta är ännu en anledning till att skolsköterskan tänker till ordentligt innan en anmälan påbörjas. Finns det tillräckligt med bevis om socialtjänsten kräver det, är en fråga som skolsköterskan ofta ställer sig. Utan bevis kan de tvingas sluta sin anställning som skolsköterska. Dåligt samvete tynger många skolsköterskor. De känner att de borde ha gjort en anmälan men inte vågat då de inte har några bevis utan endast en misstanke eller en känsla vilket senare kan ha visat sig stämma. Det upplevs även brist på kunskap om hur socialtjänsten och andra instanser hanterar en anmälan. Den kunskapen hade behövts för att få en högre förståelse om hur och varför socialtjänsten hanterar anmälningarna som skolsköterskan upplever att de gör (Lines, Hutton & Grant 2021; Tingberg, Bredlöv & Ygge 2008).

Hur föräldrarna reagerar när skolsköterskan gjort en anmälan är ett dilemma. Det kan resultera i att eleven inte tillåts träffa skolsköterskan någon mer gång eller att föräldrarna flyttar till ett annat område, så kallade sociala flyktingar. Hög frustration råder hos många skolsköterskor när de inte kan stötta eleven mer. Känslan av att ha svikit eleven och gett falska förhoppningar är känslor som skolsköterskorna upplever när de inte kan hjälpa eleven utan kanske till och med förvärrat situationen. Detta är en annan anledning till att skolsköterskan avstår att anmäla vid misstanke om att en elev far illa (Kraft & Eriksson 2015).

Skolsköterskan berättar om hot från föräldrarna som förekommer när en anmälan görs. Det kan vara svårt att bemöta föräldrarna på ett professionellt sätt efter en sådan händelse då det ger en obehaglig känsla av att möta ilska och arga föräldrar. Det finns situationer som eleven är så rädd inför att eleven inte vågar gå hem efter skolan efter att föräldern till exempel kommit in på skolsköterskans kontor och hotat skolsköterskan inför eleven. Skolsköterskans plikt är att anmäla vid misstanke om att en elev far illa men anmälan ska utföras med hänsyn till barnets bästa. (Tingberg, Bredlöv & Ygge 2008; Kraft & Eriksson 2015).

Preventivt arbete

Genom att betrakta olika riskfaktorer hos eleverna samt att vara tillgänglig för dem resulterar i att skolsköterskan utför ett preventivt arbete. Om tillgängligheten inte uppnås kan det resultera i att en elev som far illa i hemmet missas.

Riskfaktorer

Skolsköterskorna beskriver att det är en utmaning att upptäcka om en elev far illa i hemmet vid olika kulturella bakgrunder. Skolsköterskorna behöver besluta om det handlar om oroliga föräldrar eller om eleven utsätts för hedersfrågor. Barn med inlärningssvårigheter eller en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning har enligt skolsköterskorna en ökad risk att fara illa. Dessa elever har skolsköterskan extra

uppmärksamhet på. Skolsköterskorna belyser olika faktorer som kan vara orsak till våld. Vissa är relaterade till eleven och vissa till föräldrarna. Eleven har en ökad risk att utsättas för mobbing på grund av att eleven utsätts för försummelse eller att föräldrarna ger eleven bristande omsorg. Genom att betrakta föräldrarnas beteende kan skolsköterskan arbeta preventivt. De elever som far illa i hemmet har ofta föräldrar som uppträder arrogant, är nervösa, stressade för det mesta eller har ett fientligt agerande. Ett annat beteende kan vara att föräldrarna hittar på ursäkter eller förklaringar till elevens beteende eller varför skador har uppkommit (Wilhsson, Hagström Santo da Silva, Loander Löf & Larsson 2023; Hammarlund et al. 2015).

Tillgänglighet

Skolsköterskorna belyser betydelsen av det preventiva arbetet som utförs inom skolhälsovården. Att vara en nyckelfigur i att främja elevernas hälsa och välbefinnande samt att skydda dem är en viktig del i skolsköterskans roll då de möter eleverna under en stor del av deras uppväxt, upp till 18 år. En del av det preventiva arbetet anser skolsköterskorna var hälsosamtalen som utförs regelbundet. Ofta är det vid dessa samtal som det framkommer om barnet till exempel har en sjuk förälder hemma och därav inte får sina behov tillgodosedda. Det kan handla om att det inte finns mat hemma vilket gör att eleven är hungrig och äter överdrivet mycket i skolan, att eleven inte har kläder till en viss aktivitet, dålig hygien, att kläderna inte tvättas eller att barnen får ta för mycket ansvar hemma (Littler 2019; Dahlén Granrud, Sandsdalen, Andrezén-Carlsson & Myhre Steffenak 2022; Hammarlund et al. 2015).

Det framkommer inte alltid att en förälder är sjuk. Skolsköterskan behöver vara observant och ha tålamod när barnet kommer för samtal. Det visar sig att om eleven har en förälder som är sjuk kommer det ofta fram i slutet av samtalet men skolsköterskan får arbeta hårt för att få elevens förtroende. Ett förtroende och en god relation ökar chansen att upptäcka om något inte står rätt till. Tid och tillgänglighet är viktiga förutsättningar för att bygga relationer och arbeta preventivt. Skolsköterskorna bjuder in till extra samtal för de elever som de känner oro för, besöker dem i klassrummet eller äter lunch med dem. Det verkar vara svårt för barnet att prata om en obehaglig upplevelse, därav anses det extra viktigt att vara tillgänglig för eleverna. Att vissa dagar i veckan ha drop-in, vara tillgänglig via telefon, sms och e-post ökar tillgängligheten för eleverna. Sexualundervisning är en annan preventiv åtgärd för att eleverna ska få en relation till skolsköterskan. I undervisningen pratas det om kroppens utveckling samt om hur kroppen fungerar (Kraft & Eriksson 2015; Wihlsson et al. 2023; Hackett 2013; Hammarlund et al. 2015; Vejzovic, Carlson, Löfgren & Bramhagen 2022).

Att vara barn och behöva ta ansvar för en sjuk förälder kan medföra att barnet far illa genom att de upplever känslomässiga och beteendemässiga problem. Barnen behöver stöd och uppföljning vilket skolsköterskan har en viktig roll i. Skolsköterskorna anser att det finns ett stort behov av att träffa föräldrar med riskbeteenden. Genom att träffa dem och stärka skyddsfaktorn kan det bidra till att färre elever utsätts för att fara illa i hemmet (Dahlén Granrud, Sandsdalen, Andrezén-Carlsson & Myhre Steffenak 2022).

Tidsbrist

Skolsköterskorna beskriver att tidsbrist är ett hinder i tillgängligheten, vilket minskar möjligheterna i oplanerade besök. Det kan bero på att skolsköterskan inte jobbar heltid eller att arbetsbelastningen är för hög. Det kan också vara för många elever att ha hand om och för mycket administrativt som måste göras. Skolsköterskorna upplever att tidsbrist är en av anledningen till att elever som far illa i hemmet missas. Men genom att prioritera kortare tid för hälsosamtal och prioritera tiden till de elever som misstänks vara utsatta kan detta förhindras (Skundberg-Kletthagen & Larsen Moen 2017; Vejzovic et al. 2022).

Erfarenhet ger trygghet

Samarbetet med andra yrkesgrupper och inom skolhälsovården har en betydande roll i att förebygga elever som far illa i hemmet. Tystnadsplikten ses som ett hinder för att detta samarbete ska kunna ge bra resultat. Skolsköterskans yrkeserfarenhet hjälper också till att förebygga och hitta dessa elever som far illa i hemmet, genom den kompetens och erfarenhet som skolsköterskan samlat ihop.

Kollegialt stöd

Skolsköterskorna upplever stort behov av att samarbeta med andra yrkesgrupper då elever som far illa annars kan missas. Här har lärarna en viktig roll där de ses som en informationskälla eftersom de har nära kontakt med eleverna och därmed kan uppmärksamma både ekonomisk och social utsatthet. Det kan handla om att skolsköterskan uppmärksammar att eleven har hög frånvaro eller hamnar efter i skolarbetet. Det kan då vara bra att involvera lärarna för att anpassa inläringssituationen för eleven (Dahlén Granrud et al. 2022; Wilhsson, Hagström Santo da Silva, Loander Löf & Larsson 2023).

Skolsköterskorna beskriver vikten av att alla inom skolhälsovården är informerade om elevens situation och vilka åtgärder som planeras. Det gör att övriga yrkesgrupper blir uppmuntrade till att engagera sig vilket gör att alla vuxna runt eleven arbetar mot samma mål och gör det bästa för eleven. Även här beskriver skolsköterskorna att lärarna är en stor resurs i samarbetet runt eleven då de är en del av elevens vardag och även kan underlätta elevens vardag. Det kan vara i form av förebyggande åtgärder som läxläsning, hjälp till fritidsaktiviteter och stöd till elever och deras föräldrar. Engagerade lärare är en länk mellan eleven, deras föräldrar och skolsköterskan, vilket är en trygghet för skolsköterskan. Skolsköterskorna ser dock ett behov av att agera som ett pedagogiskt stöd till lärarna för att de ska kunna uppmärksamma och reagera om en elev inte mår bra. De efterlyster mer skärpta krav av samarbete mellan skolpersonal och skolsköterska (Hammarlund et al. 2015; Vejzovic et al. 2022; Skundberg-Kletthagen & Larsen Moen, 2017; Jordan, MacKay & Woods 2017).

Även om skolsköterskan ingår i skolhälsovården upplevs det som ett ensamarbete. Att ha gemensamma möten med skolsköterskor från andra skolor är uppskattat samt att samarbeta med lärarna och kunna bolla funderingar och tankar över elever som de oroar sig för. Samarbetet med socialtjänsten och BUP (barn och ungdomspsykiatri) är däremot något som skolsköterskorna anses vara en brist och behövs förbättras akut. Då återkopplingen från socialtjänsten upplevs dålig går skolsköterskorna ofta upprepande rapporteringarna vilket kan förvärra situationen för eleven. De ser BUP som en tjänst med otillräckliga resurser vilket resulterar i långa väntetider, frustration samt ger bara tillfälliga lösningar (Kraft & Eriksson 2015; Vejzovic et al. 2022).

I Hammarlund et al. (2015) beskrivs motsatsen, där skolsköterskorna beskriver att de skapat olika nätverk inom de tjänster som ingår, till exempel socialtjänsten och BUP. Skolsköterskorna upplever att de kunde vända sig dit för att få råd och stöd av pålitlig och kompetent personal vilket utgör en trygghet.

Yrkesroll

Skolsköterskorna belyser vikten av att ha livs- och yrkeserfarenhet innan en tjänst som skolsköterska påbörjas. Det visar sig att skolsköterskor med mindre erfarenhet kan känna sig osäkra i vad som ingår i deras roll. Skolsköterskorna är införstådda med att skydda och förebygga sjukdomar men inser att det ingår så mycket mer. Det får dem att känna att de har orealistiska förväntningar på sig, särskilt i förhållande till barnskyddet och psykiskohälsa. De anser att den största utmaningen som skolsköterska är att träffa elever som far illa (Hackett 2013; Vejzovic et al. 2022). Utbildningar inom psykisk ohälsa och användningen av motiverande samtal efterfrågas. Motiverande samtal är ett av de verktyg som används till att stärka elevernas självkänsla och gör att de blir mer förberedda att möta utmaningar. Samtalen är ett sätt att stärka relationen mellan elev och skolsköterska (Skundberg-Kletthagen & Larsen Moen 2017).

Vid tillfällen som skolsköterskan inte anser sig ha rätt kompetens försöker skolsköterskan få eleverna att vända sig till olika stödgrupper eller andra grupper som har mer erfarenhet av att hjälpa barn som far illa. Eleverna föredrar dock ofta att fortsätta besöka skolsköterskan som de känner förtroende för och har en relation till (Kraft & Eriksson 2015).

Lång erfarenhet av arbetet som skolsköterska och mötet med utsatta barn gör att magkänslan spelar en viktig roll om det skulle göras en rapport eller inte (Engh Kraft, Rahm & Eriksson 2017).

Att våga fråga om en elev far illa har visat sig som positivt. Eleverna uppskattar att bli tillfrågade även om de inte svarar ärligt första gången. Det är viktigt att kunna lyssna och hantera svaret för att kunna hjälpa och stödja eleven. Att uppmärksamma tecken som kan tyda på att eleven far illa i hemmet är ett verktyg som kommer med erfarenhet i yrket (Wihlsson et al. 2023).

Att lyssna och möta eleven på rätt sätt är ett verktyg som kommer med erfarenhet och trygghet i sin yrkesroll. Använda öppna frågor och respektera deras integritet, vara

psykiskt och fysiskt närvarande och vänta på när eleven är redo att berätta. Att uppmärksamma eleverna som far illa är en förebyggande åtgärd då eleverna är mer utsatta för mobbing eller att hamna utanför kompisgruppen (Hammarlund et al. 2015).

Många skolsköterskor efterfrågar psykologiskt stöd. De känner behov av att diskutera känslor som dyker upp och att kunna sortera kring händelser med elever som far illa i hemmet (Tingberg, Bredlöv & Ygge 2008). Genom samarbete och reflektion med andra yrkesgrupper kan skolsköterska även utveckla den egna kompetensen, vilket skapar en trygghet i hur de till exempel ska rapportera i framtiden (K Clausson, Berg och Janlöv 2015).

Tystnadsplikt

Att dokumentera i skolhälsojournalen, hälsodialoger samt hälsoverktyg visar sig vara viktiga instrument som skolsköterskorna använder sig av vid upptäckt av att barn far illa. Frågor som ställs i hälsoverktygen är bland annat om mat, sömnmönster och välbefinnande. Dessa frågor är inkörsportar till att kunna ställa ytterligare frågor om barnets situation i hemmet. En elev med hög frånvaro kan till exempel vara ett tidigt tecken på att eleven far illa. Att dokumentera i elevjournalerna visar sig ge skydd till eleverna vid brottsutredningar och kan även stärka elevens trovärdighet. Att dokumentera i elevjournal är också en strategi för att förhindra att skolsköterskorna utsätts för anklagelser. Det upplevs även som en trygghet när en anmälan görs då det finns bevis i dokumentationen (Kraft & Eriksson 2015; Lines, Grant & Hutton 2020).

Skolsköterskorna belyser att tystnadsplikten ofta upplevs som ett hinder. Det försvårar att samarbeta med övriga yrkesgrupper samtidigt som det fyller en viktig del i att skapa förtroende med eleverna. Eleverna känner att de kan prata med skolsköterskan då de vet att det inte kommer vidare till någon annan (Hammarlund et al. 2015; Kraft & Eriksson 2015; K Clausson, Berg & Janlöv 2015; Engh Kraft, Rahm & Eriksson 2017; Lines, Grant & Hutton 2020).

När skolsköterskan och socialtjänsten arbetar mot samma mål försvåras arbetet och återkopplingen i och med tystnadsplikten. I de fallen känner sig skolsköterskan osäker på hur eleven kunde få stöd och hjälp. Samtidigt var skolsköterskorna medvetna om att de enligt lag och även ur etisk synvinkel kan avslöja information om ett barn är i fara om det anses vara det bästa sett ur barnperspektivet. Däremot känner skolsköterskan ilska och frustration när återkoppling eller uppföljning av de insatser som eleven erbjuds uteblir, vilket får skolsköterskorna att känna en otrygghet gentemot socialtjänsten (Hammarlund et al. 2015; Lines, Grant & Hutton 2020).

Vissa skolsköterskor är ovilliga till att dokumentera om de misstänker övergrepp i familjen. Frågan ställs om de verkligen ska dokumentera vid misstanke om övergrepp bland föräldrarna, om eleven inte var inblandad. Det är svåra dilemman skolsköterskan ofta ställs inför, men de flesta skolsköterskor är överens om att alltid dokumentera allt som rör eleven (K Clausson, Berg & Janlöv 2015).

DISKUSSION

Metoddiskussion

Trovärdighet

Syftet med denna litteraturöversikt var att utforska och förstå skolsköterskors upplevelser av att möta barn som befinner sig i en situation där de far illa. För att undersöka en sådan upplevelse är en kvalitativ ansats passande, då den möjliggör en djupare förståelse genom att involvera individernas egna berättelser och erfarenheter. Graneheim, Lindgren and Lundman (2017) beskriver att en kvalitativ forskning baseras på upplevelser och erfarenheter. Att använda en kvalitativ forskningsmetod möjliggör att fånga komplexa och nyanserade aspekter av ett fenomen. Målet är att finna mönster som kan ha betydelse för liknande sammanhang. En kvantitativ metod som innebär att finna statistiska data inom en större population hade inte varit lämplig att använda i denna litteraturstudie. Billhult (2017 s. 100) beskriver att den kvantitativa forskaren söker sanningen genom att samla in numeriska data och har en objektiv inriktning, resultaten handlar om att identifiera samband och orsakssammanhang.

I denna studie valde författarna att genomföra en kvalitativ litteraturöversikt där levda upplevelser tolkades. Detta induktiva förhållningssätt ledde fram till olika teman som presenterades i resultatet. Graneheim, Lindgren och Lundman (2017) skriver att ha ett induktivt förhållningssätt är en metod inom forskning där slutsatser och teorier skapas utifrån insamlade data. Mönster identifieras genom en analys av texter, observationer eller intervjuer. Enligt Henriksson (2017 s.30) finns det variabler som gör att en induktiv studie kan ifrågasättas. Dels behöver forskaren ha en stor kunskap om ämnet som studeras, därmed kan förförståelse komma att färga resultatet (Henriksson 2017 s 30–31). Ytterligare en risk med induktiv forskning är att författaren fastnar i beskrivningar av materialet snarare än att nya rön uppstår. En deduktiv ansats hade inneburit att studien hade haft en förutbestämd teori som sedan testades mot insamlade data (Graneheim, Lindgren and Lundman 2017)

Datainsamlingen i denna litteraturöversikt utfördes i tre databaser. Användningen av flera olika databaser har inneburit en styrka för studiens trovärdighet. Dessutom är det positivt att flera artiklar återfanns i samtliga av de använda databaserna, vilket tyder på att de genomförda sökningarna var framgångsrika och kompletterade varandra. Rosén (2017 s. 381) beskriver att målet med en litteratursökning är att få med så många aktuella artiklar som möjligt – sensitivitet, men att ändå få ett hanterbart sökresultat där ämnet ingår i artikeln – specificitet. För att hantera dubletter användes referenshanteringsprogrammet Zotero, det sparade tid i arbetet med att identifiera dubletter.

Sökstrategin fick justeras beroende på vilken databas som användes. Det finns möjlighet att en utvecklad sökstrategi hade kunnat resultera i att sökningarna hade varit mer lika varandra och ytterligare artiklar hade möjligen hittats som vore relevanta för att besvara studiens syfte. Det går inte utesluta att sådana artiklar hade kunnat tillföra ytterligare perspektiv och dimensioner till studien.

Förförståelsen är en viktig aspekt att förhålla sig till vid utformning av ett arbete. Förförståelsen bidrar till att forskaren kommer på ett område att fördjupa sig i. Förförståelse består av tidigare kunskap, erfarenhet och perspektiv. När det kommer till

analys av data behöver forskaren ställa sig kritisk till sin förförståelse för att inte låta den färga resultatet. Att använda en tydlig metod vid forskning samt att medvetandegöra sin förförståelse minskar bias och ökar trovärdigheten på ett resultat (Lundman & Graneheim 2017 s 229–230). Författarna till denna studie har viss erfarenhet av att arbeta med barn, men har inte kommit i direkta situationer där barn har farit illa i hemmet. Däremot finns det möjlighet att komma att möta denna grupp av barn på kommande arbetsplatser. Valt problemområde ligger i en önskan om att öka förståelsen för hur denna patientgrupp ska bemötas. För att inte låta förförståelsen påverka resultatet har författarna fört en diskussion kring förförståelsen med handledaren. Arbetet har skrivits utefter Bettany-Saltikov (2016) metod för att genomföra en litteraturstudie och genom att följa metoden noggrant har den egna förförståelsen satts åt sidan. Detta är till fördel för arbetets trovärdighet.

Samtliga inkluderade artiklar är intervjustudier och i tretton artiklar var informanterna skolsköterskor, i en artikel var informanterna distriktssköterskor och i en artikel var informanterna barnsjuksköterskor. Informanterna i samtliga artiklar var kvinnor och hade minst tre års arbetslivserfarenhet i arbetet med barn. Studierna är gjorda i Sverige, Norge, England och Australien. Graneheim, Lindgren and Lundman (2017) beskriver att det är till fördel att det finns variation i materialet som studeras för att kunna uppfatta olika nyanser och variationer. Mängden inkluderade artiklar i denna litteraturöversikt anses av författarna vara tillräckliga till antal för att få olika synvinklar på frågeställningen. Något som kan tänkas påverka resultatet är att det endast är kvinnor som informanter. Det kan också vara så att resultatet tvärtom blir extra trovärdigt med tanke på att endast kvinnor intervjuats då majoriteten av skolsköterskor är kvinnor. Denna tanke lämnas åt läsaren att reflektera över.

Samtliga artiklar som inkluderades till denna litteraturöversikt fick höga poäng i kvalitetsgranskningen och metoden som användes för kvalitetsgranskning bedömdes av författarna som relevant för studien. Kvalitetsgranskningen utfördes individuellt av båda författarna och samma resultat uppnåddes vid de olika mätningarna. Därmed är en noggrant utförd kvalitetsgranskning utförd och detta är till styrka för studiens trovärdighet.

Tillförlitlighet

Tillförlitligheten i en kvalitativ forskning styrks genom en tydlig, väl beskriven och noggrant utförd metod. Det kommer inte finnas en absolut sanning i ett kvalitativt resultat. Tillförlitligheten stärks genom att datainsamlingen är noggrant beskriven och att metoden går att följa. Kvalitetsgranskning av inkluderade artiklar är ett annat sätt att öka trovärdighet och tillförlitlighet i kvalitativa studier (Nyström 2017 s. 191).

Dataanalysen har utförts utefter Bettany-Saltikov (2016) metodbok. Författarna arbetade individuellt med att extrahera data och förde in datan i extraktionsformuläret. Det ses som positivt av författarna är att dataextraktionen utfördes individuellt då båda författarna identifierade liknande data. Vissa extraherade data skiljde sig åt efter utförd dataextraktion och för att få en helhetsbild sammanfördes samtliga extraherade data i en tabell. Efter att dataextraheringen var utförd satt författarna gemensamt och diskuterade fram teman och subteman. Enligt vald metod ska en utomstående granska resultaten i de

utvalda artiklarna och utföra en dataextraktion. Det ska sedan föranleda en reflektion inför skapande av teman och subteman. Då det inom tidsramen för denna litteraturstudie inte fanns utrymme för en utomståendes granskning fördes i stället en diskussion med handledare angående de uppkomna temana och subtemana. Denna diskussion fick författarna att anta ett helikopterperspektiv som senare gjorde att teman och subteman ändrades om.

Dataanalysen har noggrant utförts enligt vald metod. Inläsning av resultat, extraktion av data, öppen kodning, skapande av teman, sammankopplande av teman och justering av teman efter handledning. Författarna upplevde att det var svårt att få överblick över den extraherade datan när det lästes elektroniskt. Därför skrevs datan ut och klipptes ut citatvis. På baksidan av utklippen skrevs rubrik och radhänvisning. På det sättet kunde datan sorteras och struktureras.

Etisk aspekt

I en litteraturöversikt är det av vikt att inkludera etiska överväganden både vid urvalsprocessen och sammanställningen av resultaten. Det är önskvärt att de artiklar som ingår i översikten har granskats av en etisk kommitté (Forsberg & Wengström 2015, s. 59). Samtliga artiklar som inkluderades hade genomgått granskning av en etisk kommitté och blivit godkända. Etiken inom forskning styrs av flertalet etiska principer och riktlinjer. Etiska kommittéer och organisationer är till för att människors rättigheter säkras och att forskningen håller hög moral. Etikprövningsmyndigheten i Sverige (EPN 2023) säkerställer etiska aspekter vid medicinsk och klinisk forskning. Lagarna övervakar urvalsprocesser inför forskningsstudier och säkerställer att deltagare i forskningsstudier ger informerat samtycke. En deltagare ska vara informerad om studiens syfte, metoder och eventuella risker. All forskning ska vara till nytta för samhället och främja vetenskapliga framsteg. Människans välfärd går alltid först, om det föreligger risker med forskning kan forskningen endast godkännas om det vetenskapliga värdet överstiger forskningsdeltagarnas hälsa och säkerhet (Etikprövningsmyndigheten 2023)

Resultatdiskussion

Syftet med litteraturöversikten var att beskriva skolsköterskors upplevelse av att möta barn som far illa i hemmiljön. Det framkommer att skolsköterskorna upplever att det är en svår uppgift både att uppmärksamma dessa barn samt att hantera de starka känslor som upplevs. Huvudfynden som diskuteras är; kunskap och erfarenhet, samarbetet, riskfaktorer och den goda relationen. I litteraturstudien beskrivs vikten av att skapa förtroende och goda relationer och vad det för med sig i att få eleverna att öppna sig och berätta om vad de upplever. Genom kunskap och erfarenhet kan skolsköterskan identifiera tecken på att en elev far illa, för att se de dolda tecknen krävs att skolsköterskan är uppmärksam och lyhörd. Samarbetet mellan de olika yrkesgrupperna på skolan har en betydande roll då olika professioner ser olika saker. Regelbunden dialog med lärarna hjälper skolsköterskan i att förebygga och förbättra situationen för eleverna. Syftet är att minska barns lidande och garantera deras rättigheter i samhället.

Kunskap och erfarenhet

Litteraturstudien beskriver vikten av skolsköterskornas livserfarenhet och kunskap i att identifiera barn som far illa i hemmet. De skolsköterskor som hade en längre yrkeserfarenhet upplevde trygghet i sin roll. Det beskrivs även i en studie av Hackett (2013) där de belyser vikten av livserfarenhet för att kunna arbeta som skolsköterska. Sjuksköterskor som genomgått en vidareutbildning har en högre kunskap vid bedömning av barn och familjer som kan ha betydelse. Genom att ha tillit till sina egna förmågor och kunskaper påverkar det skolsköterskans förhållningssätt vid möten med föräldrarna, vilket kan vara gynnsamt (Schols, Ruiter & Öry 2013).

I litteraturstudien tas det upp att mod och ett objektiva förhållningssätt krävs av skolsköterskan i mötet med föräldrarna, även i vetskap om att barnet far illa. Författarna till denna litteraturstudie anser att en specialistutbildning kan leda till att skolsköterskan får en ökad trygghet och kan hantera sina känslor i mötet med dessa föräldrar. Möten med barn som far illa är en central och viktig del i att uppmärksamma dessa barn. Antonovskij (1996) beskriver att genom att ha en specialistutbildning som skolsköterskan har, finns en större kompetens till hantering, mening och begriplighet mot vad en grundutbildad sjuksköterska har.

Fraser, Mathews, Walsh, Chen & Dunne (2010) beskriver i sin studie att genom skolsköterskans egen föräldraroll samt erfarenheter av att ha träffat barns om far illa är en central och viktig del i att sen uppmärksamma barn som far illa. Genom att ha längre inskolning med en erfaren skolsköterska skulle kunna hjälpa nya skolsköterskor att känna mindre osäkerhet i arbetet och även öka kompetensen. Författarna till litteraturstudien erfar att en mentor som är kopplad till den nya skolsköterskan kan vara en trygghet.

Samarbetet

I litteraturstudien framkommer det att en god relation och ett gott samarbete med den övriga yrkesgruppen och främst lärarna har betydelse och spelar en viktig roll för att kunna identifiera de barn som far illa samt att hitta insatser som gynnar eleverna. Det styrker även Clausson, Köhler och Bergs (2008) som beskriver att det är viktigt att skolsköterskorna samarbetar med de övriga professioner i skolan för att kunna uppmärksamma de elever som lider av ohälsa i ett tidigt skede. Söderman och Jackson (2011) belyser att skolsköterskan känner frustration över den uteblivna återkopplingen efter att en anmälan gjorts till socialtjänsten. Litteraturstudien visar samma resultat där skolsköterskorna känner en osäkerhet i att göra anmälningar när de inte får återkoppling eller inte vet hur en uppföljning av anmälan går till. Författarna upplever att ett bättre samarbete med socialtjänsten och BUP skulle göra skolsköterskans arbete lättare och skolsköterskan skulle kunna vända sig till socialtjänsten vid frågor och råd. Enligt Svensson (2019) främjas arbetet av att de olika professionerna har kännedom om vad som händer i respektive verksamhet. Dock kan det vara svårigheter i samverkan då sekretessen enligt Patientlagen (SFS 2014:821) och Offentlighets- och Sekretesslagen (SFS 2009:400) försvårar för detta samarbete. Författarna anser att detta kan upplevas som ett

etiskt dilemma då lagarna blir hinder i skolsköterskans arbete med att ge eleverna trygghet och förebygga ohälsa. Skolsköterskan kan överväga att dela information till övriga yrkesgrupper men måste då ha elevens samtycke till att dela informationen. Det är alltså av yttersta vikt att skydda elevens integritet och säkerhetsställa deras välbefinnande vilket skolsköterskan ska ha i beaktning.

Faktorer som skolsköterskan inte kan styra över är rektorns inställning. Enligt Rising Holmström, Häggström och Kristiansen (2015) är det rektorns inställning till samarbete som skapar organisationen. De menar att organisationens struktur påverkar samarbetet inom det hälsofrämjande elevarbetet vilket kräver att rektorn har en positiv inställning till att det hälsofrämjande och förebyggande arbetet främjas.

Om eleven ger sitt uttryckliga samtycke till att dela viss information med andra (t.ex. föräldrar eller andra vårdgivare), kan skolsköterskan överväga att göra det.

Det är viktigt att skolsköterskor är väl medvetna om de lokala, nationella och etiska riktlinjer som styr deras arbete och att de samråder med juridiska experter eller skolledning om de är osäkra om de bör bryta sekretesslagen i en given situation. Att skydda elevens integritet och samtidigt säkerställa deras välbefinnande är av yttersta vikt.

Risikfaktorer

Risker för missförhållanden för barn i hemmet kan variera beroende på många faktorer, det kan handla om familjens socioekonomiska status, föräldrarnas mentala och fysiska hälsa och det sociala stöd som finns tillgängligt (WHO 2022). Författarna anser att det är viktigt att identifiera och förebygga dessa risker för att skydda barns välbefinnande. Boström and Strand, (2021) beskriver att det inte är förutbestämt att riskfaktorer leder till missförhållanden. Många familjer som har svårigheter övervinner dem med hjälp av stöd och resurser. Att tidigt identifiera riskfaktorer kan förebygga missförhållanden och skydda barns välbefinnande samt värna om barns hälsa och framtid

Det finns olika förutsättningar i familjelivet där särskilda riskfaktorer bedöms vara en risk för att barn växer upp under missförhållande. Det handlar om drog eller alkoholmissbruk, mental ohälsa hos vårdnadshavare, förekomst av våld, brister i kunskap om barns utveckling, dålig ekonomi, social isolering, familjekonflikter, barns ålder, bristande socialt nätverk och om vårdnadshavare tidigare haft kontakt med barnskyddsinstanser exempelvis socialtjänst. Den allvarligaste riskfaktorn anses vara våld i hemmet. Mödrar som utsätts för våld har visat sig ha en ökad nivå av stress vilket gör att det finns en ökad risk till att utsätta sina barn för våld eller omsorgssvikt. Här ses också att en tredjedel av de kvinnor som utsätts för våld i Sverige är mödrar som lever tillsammans med sina barn (Frenzel, 2014). Som tidigare nämnts är barnets ålder en riskfaktor, spädbarn och små barn är särskilt sårbara för försummelse och övergrepp (Pabiš et al. 2011). Almerud Östberg, Hörberg, Ozolins, Werkander Harstäde och Elmqvist (2022) beskriver att utsatthet kan skapa en existentiell sårbarhet och ett lidande. Att som vårdpersonal möta utsatta grupper kan skapa en sårbarhet även hos vårdpersonalen. Oskyddade eller utsatta personer har rätt att få hjälp av vården för att få ett värdigt liv. Vårdpersonalen kan komma uppleva en konflikt i att vilja hjälpa, samtidigt som nedskärningar och tidsbrist kan skapa en känsla av att vara otillräcklig. Östman, Näsman, Erikson och Nyström (2017) beskriver svårigheter som sjuksköterskan kan uppleva när denne ställs inför en vårdssituation där

sjuksköterskan har en önskan om att hjälpa patienten på ett visst sätt men lagar och etiska regler hindrar sjuksköterskan från att hjälpa patienten fullt ut.

En annan grupp av barn som har ökad risk att utsättas för våld eller bristande vård är barn som har en nedsättning av kognitiv och/eller fysisk kapacitet samt barn med en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Dessa barn har ett ökat omvårdnadsbehov under lång tid och vårdnadshavare till denna barngrupp riskerar att drabbas av utmattning och det är inte ovanligt att hjälpbehovet för att vårda sitt barn är större än det som erbjuds av samhället (Svensson, Eriksson and Janson 2013). Barn med dessa svårigheter kan även vara svåra att knyta an till och samspeja med. Wiener, Biondic, Grimbos och Herbert (2015) menar att föräldrar till barn med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning ofta upplever lägre självkänsla och har svårt att fatta beslut. Föräldrarna känner en ökad stressnivå vilket är påfrestande och påverkar konflikter inom familjen. Författarna tror att dessa föräldrar skulle vara hjälpta av någon form av avlastning för att förhindra att barnen far illa.

Den goda relationen

Det framkommer i litteraturstudien att skolsköterskan har nytta av goda relationer i sitt arbete med att upptäcka barn som far illa. Genom att eleven har förtroende och känner tillit till skolsköterskan vågar eleven öppna sig och berätta om sin situation. I en studie av Fagerholt (2013) beskrivs det att barn och ungdomar känner trygghet och kan öppna sig när skolsköterskan är tillgänglig, respektfull, trovärdig och uppmärksam. Genom att kommunicera med eleven på dennes nivå bidrar det till att skapa goda relationer. För att skapa en god kontakt och främja elevens hälsa anser författarna att skolsköterskan bör arbeta utifrån barnets perspektiv. Barnens perspektiv är viktigt att ta hänsyn till för att arbeta så förebyggande och hälsofrämjande som möjligt. Söderbäck, Coyne och Harden (2011) beskriver att barns perspektiv handlar om att barnet själv berättar om sin livsvärld.

Golsäter, Lingfors, Sidenvall och Enskär (2012) beskriver i deras studie att det var viktigt att ge eleverna tid vid hälsosamtal samt att låta eleverna få styra vad samtalet ska handla om. Lika viktigt är det att respektera om en elev inte är motiverad att delta i samtalen (Batalden, Batalden, Margolis, Seid, Armstrong, Opiari-Arrigan & Hartung 2016). Det framkommer även att hälsosamtalen har visat sig vara en viktig del till att skapa goda relationer med eleverna. Det var i dessa samtal som eleverna kände att de kunde lita på skolsköterskan och vågade öppna sig. Det bidrog till att skolsköterskan kunde uppmärksamma tecken som kunde tyda på att eleven far illa. Författarna anser att skolsköterskan arbetar på ett hälsofrämjande sätt genom att använda olika verktyg för att förebygga att elever som far illa upplever psykisk eller fysisk ohälsa. Det tillgodoser även elevernas behov av säkerhet och trygghet vilket bidrar till att de sociala aspekterna stärks och att hållbar utveckling främjas. I Almerud Östberg et al (2022) beskrivs att tillit är en grundläggande faktor för den vårdande relationen. En patient har rätt att bli bekräftad. En utsatt person som söker hjälp förlitar sig på att bli bemött med respekt och omsorg. Den vårdsökande är utsatt och sårbar. Målet med det vårdande mötet är att lindra lidande och skapa välbefinnande.

Studiens överförbarhet

För att ett resultat ska vara överförbart till andra situationer är det nödvändigt att det finns en noggrann beskrivning av arbetets datainsamling, urval, metod och analys. Det är i slutändan läsaren som avgör om resultatet är överförbart eller ej (Graneheim, Lindgren and Lundman 2017). Författarna har utfört denna litteraturöversikt noggrant utefter vald metod. Urvalet representerar gruppen skolsköterskor. De två artiklar där informanterna inte benämndes som skolsköterskor utan distriktssköterskor och barnsjusköterskor bedömde författarna att de artiklarna ändå kunde inkluderas då resultatet handlade om arbete med utsatta barn i skolmiljö.

Inkluderade artiklar har ursprung i Sverige, Norge, England, USA och Australien. Arbetssättet för skolsköterskan skiljer sig åt beroende på vilken nation skolsköterskan kommer ifrån. Det som är intressant är att upplevelsen av att möta utsatta barn inte beskrivs annorlunda utifrån en australiensisk skolsköterska jämfört med en svensk skolsköterska. Däremot är arbetsrutiner olika beskrivna. Resultatet som beskriver upplevelsen är överförbart i den kontexten att upplevelsen beskrivs liknande oavsett vilket land skolsköterskan arbetar i, detta kan användas som grund för fördjupade studier.

Denna litteraturstudie avser upplevelse av att möta barn i skolmiljö. Författarna anser ändå att resultatet är överförbart till andra situationer inom vården där sjuksköterskan möter utsatta barn. Sådana situationer kan innebära mötet med barn inom barnhälsovården, öppenvården och slutenvården. Författarna menar även att forskning som bidrar till att främja hälsoaspekter hos barn och unga är ständigt en pågående och mycket viktig process. Denna litteraturöversikt är av värde då den bidrar till en fördjupad förståelse av ämnet och kan identifiera behovet av ytterligare forskning.

Kliniska implikationer

Denna litteraturöversikt visar på att det finns ett behov av att erbjuda kontinuerlig fortbildning och utbildning för skolsköterskor. Exempel på områden för kompetensutveckling är kurser i kommunikationsfärdigheter och i rättsliga och etiska frågor som är förknippade med att arbeta med barn som far illa.

En skolsköterska är många gånger ensam vårdgivare på sin skola. Något som kan vara värdefullt är möjligheten att ha en mentor eller stödperson som kan ge vägledning genom svåra situationer. Detta kan vara särskilt värdefullt för nyutbildade skolsköterskor eller de som känner sig överväldigade av de emotionella utmaningar de står inför.

Samarbete och kommunikation mellan skolsköterskor och andra vårdgivare, såsom socialtjänst, skolpersonal och sjukvårdspersonal kan stärka skolsköterskan. Tydliga och effektiva kommunikationskanaler bör etableras med målet att prioritera barnens bästa.

Hälso- och sjukvårdsorganisationer och skolmyndigheter drar fördel av att arbeta samordnat. Tydliga riktlinjer och protokoll för att hantera fall av barn som far illa är ett viktigt arbetsredskap. Riktlinjer och protokoll ska uppdateras för att följa aktuella rättsliga krav och etiska normer.

Uppföljning och utvärdering: en viktig del i vård och stöd för barn som far illa är att följa upp och utvärdera barnets situation. Det är viktigt att fortsätta identifiera områden för förbättring och att säkerställa att de utsatta barnen får den vård och det stöd de behöver.

Förslag till vidare forskning

Efter att författarna genomfört litteraturöversikten anser de att det saknas forskning inom ämnet, skolsköterskans upplevelse av barn som far illa i hemmet. Då det är ett viktigt ämne är det av stor vikt att forska vidare på. Författarna eftersöker mer forskning om hur samarbetet mellan lärare och skolsköterskor skulle kunna bidra till förebyggande insatser som motverkar att barn far illa i hemmet.

SLUTSATS

Arbetet som skolsköterska kan innebära komplexa utmaningar och känslomässiga påfrestningar när de möter barn i utsatta livssituationer. Det är av vikt att förstå skolsköterskans perspektiv för att kunna förbättra vården och stödet till dessa barn.

Att som skolsköterska möta barn som far illa skapar en vilja av att skydda och hjälpa dessa barn. Samtidigt möter de hinder som kan omfatta brist på resurser, samarbetsproblem med andra vårdgivare och de komplicerade rättsliga och etiska aspekterna av deras arbete. Vikten av utbildning, kollegialt stöd, samarbete och tydliga riktlinjer är avgörande för att möta sådana utmaningar på ett professionellt sätt.

Det går inte komma undan att skolsköterskor utgör en viktig del av det sociala skyddsnätet för barn som far illa i hemmet. Deras arbete är otroligt viktigt för att identifiera, rapportera och ge stöd till dessa barn. Genom att öka förståelsen för skolsköterskors upplevelser och behov kan vi öka kvaliteten på vården och säkerställa stödet för en av de mest sårbara grupperna i samhället – barnen. Denna insikt kan vara till nytta för beslutsfattare, hälso- och sjukvårdsorganisationer och utbildningsinstitutioner när de utformar riktlinjer och program för att hantera barns välbefinnande och säkerhet i skolan.

REFERENSER

Almerud Österberg, S., Hörberg, U., Ozolin, L-L., Werkander Harstäde, C., Elmqvist, C. (2023) Exposed - a semantic concept analysis of its origin, meaning change over time and its relevance for caring science. *International journal of qualitative studies on health and well-being*. 18 (1), 2163701–2163701. <https://doi.org/10.1080/17482631.2022.2163701>

Antonovskij, A (1996) The salutogenic model as a theory to guide health promotion. *Health Promotion International*, volym11, utgåva 1, mars 1996, ss. 11-18, <https://doi.org.lib.costello.pub.hb.se/10.1093/heapro/11.1.11>

Arman, M. et al. (2015) The Nordic Tradition of Caring Science: The Works of Three Theorists. *Nursing science quarterly*. 28 (4), 288–296. <https://doi.org.lib.costello.pub.hb.se/10.1177/0894318415599220>.

Batalden, M., Batalden, P., Margolis, P., Seid, M., Armstrong, G., Opipari-Arrigan, L., & Hartung, H. (2016). Coproduction of healthcare service. *BMJ Quality & Safety*, 25(7), 509–517. <https://doiorg.proxy.library.ju.se/10.1136/bmjqs-2015-004315>

Bettany-Saltikov, J. (2016) *How to do a systematic literature review in nursing: a step-by-step guide*. 2. ed. London: McGraw-Hill Education/Open University Press.

Billhult, A. (2017). Kvantitativ metod och stickprov. I Henricson, M. (red.). *Vetenskaplig teori och metod- från ide till examination*. Lund: Studentlitteratur, s. 100 - 109.

Boström, P.K. and Strand, J. (2021) ‘Children and parents with psychosis—Balancing between relational attunement and protection from parental illness’, *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 34(1), pp. 68–76. Available at: <https://doi.org/10.1111/jcap.12302>.

Burnard, P. (1991) ‘A method of analysing interview transcripts in qualitative research’, *Nurse education today*, 11(6), pp. 461–466. Available at: [https://doi.org/10.1016/0260-6917\(91\)90009-Y](https://doi.org/10.1016/0260-6917(91)90009-Y).

Caldwell, K., Henshaw, L. and Taylor, G. (2011) ‘Developing a framework for critiquing health research: An early evaluation’, *Nurse education today*, 31(8), pp. e1–e7. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2010.11.025>.

*Clausson, E.K., Berg, A. and Janlöv, A.-C. (2015) ‘Challenges of Documenting Schoolchildren’s Psychosocial Health: A Qualitative Study’, *The Journal of School Nursing*, 31(3), pp. 205–211. Available at: <https://doi.org/10.1177/1059840514543525>.

Clausson, E., Köhler, L., & Berg, A. (2008). Schoolchildren’s health as as judged by Swedish school nurses - a national survey. *Scandinavian Journal of Public Health*,

36(7), 690-697. doi: 10.1177/1403494808090671

Ekebergh, M. (2015). Hälsa- ett livsvärldsperspektiv. I Arman, M., Dahlberg, K & Ekebergh, M. (red.). *Teoretiska grunder för vårdande*. (s. 28). Stockholm: Liber

*Engh Kraft, L., & Eriksson, U.-B. (2015). The School Nurse's Ability to Detect and Support Abused Children A Trust-Creating Process. *The Journal of School Nursing*, 31(5), 353- 362. <https://doi-org.lib.costello.pub.hb.se/10.1177/1059840514550483>.

*Engh Kraft, L., Rahm, G. and Eriksson, U.-B. (2017) 'School Nurses Avoid Addressing Child Sexual Abuse', *The Journal of School Nursing*, 33(2), pp. 133–142. Available at: <https://doi.org/10.1177/1059840516633729>.

Etikprövningsmyndigheten (2023)

[Om myndigheten - Etikprövningsmyndigheten \(etikprovningen.se\)](https://www.etikprovningen.se/om-myndigheten) [Hämtad 2023-09-29]

Fagerholt, G. (2013). An overview of the school nursing role in Sweden. *British Journal of Nursing*. 27 Sep. <https://doiorg.lib.costello.pub.hb.se/10.12968/bjns.2009.4.10.45600>.

Folkhälsorapporten 2023 (2023)

<https://www.folkhalsorapportstockholm.se/?filter=levnadsvanor&filter=utmaningar&filter=introduktion%20och%20metod> [Hämtad 23-10-14]

Folkhälsomyndigheten (2022)

[Hälsa som drivkraft för hållbar utveckling — Folkhälsomyndigheten \(folkhalsomyndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se/halsa-som-drivkraft-for-hallbar-utveckling) [Hämtad 2023-10-16]

Forsberg, C. & Wengström, Y. (2015). *Att göra systematiska litteraturstudier*. Stockholm: Natur och kultur.

Fraser, J., Mathews, B., Walsh, K., Chen, L., & Dunne, M. (2010). Factors influencing child abuse and neglect recognition and reporting by nurses: A multivariate analysis. *International Journal of Nursing Studies*, 47(2010), 146–153. doi:10.1016/j.ijnurstu

Frenzel, A. (2014). *Brott I nära relationer: en nationell kartläggning*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Galvin, K. (2021) “Getting back to the matters”: Why the existential matters in care’, *Scandinavian journal of caring sciences*, 35(3), pp. 679–684. Available at: <https://doi.org/10.1111/scs.13022>.

Golsäter, M., Lingfors, H., Sidenvall, B., & Enskär, K. (2012). Health dialogues between pupils and school nurses: A description of the verbal interaction. *Patient education and counseling*, 89(2), 260-266. <https://doi-org.lib.costello.pub.hb.se/10.1016/j.pec.2012.07.012>.

Graneheim, U.H., Lindgren, B.-M. and Lundman, B. (2017) 'Methodological

challenges in qualitative content analysis: A discussion paper', *Nurse education today*, 56, pp. 29–34. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2017.06.002>.

*Granrud Dahlén, M., Sandsdalen, T., Andrezén-Carlsson, A. and Steffenak Myhre, AK. (2022) 'Public health nurses' experiences working with children who are next of kin: a qualitative study', *BMC Health Services Research*, 22(1), p. 1427. Available at: <https://doi.org/10.1186/s12913-022-08841-2>.

*Hackett, A.J., (2013). The role of the school nurse in child protection: *The journal of the health visitors' association*. *Community Practitioner*, 86(12), 26-9. <http://costello.pub.hb.se/login?url=https://www.proquest.com/scholarly-journals/role-school-nurse-child-protection/docview/1470062788/se-2?accountid=9670>.

*Hammarlund, K. (2015) 'Meeting and supporting students who have parents with mental ill-health', *British Journal of School Nursing*. Edited by J. Falk, J. Lind, and S. Thorstenson, 10(4), pp. 182–187. Available at: <https://doi.org/10.12968/bjsn.2015.10.4.182>.

Jernbro, C., & Janson, S. (2017). Våld mot barn 2016. En nationell kartläggning. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Jernbro, C., Otterman, G., Lucas, S., Tindberg, Y., och Janson, S. (2017) Avslöjande av barns fysiska övergrepp och upplevda vuxenstöd bland svenska ungdomar. *Barnmisshandel Rev.*, 26: 451–464. [doi: 10.1002/car.2443](https://doi.org/10.1002/car.2443)

*Jordan, K.S., MacKay, P. and Woods, S.J. (2017) 'Child Maltreatment: Optimizing Recognition and Reporting by School Nurses', *NASN School Nurse*, 32(3), pp. 192–199. Available at: <https://doi.org/10.1177/1942602X16675932>.

*Kraft, L.E. and Eriksson, U.-B. (2015) 'The School Nurse's Ability to Detect and Support Abused Children: A Trust-Creating Process', *The Journal of School Nursing*, 31(5), pp. 353–362. Available at: <https://doi.org/10.1177/1059840514550483>.

*Lines, L. E., Hutton, A. and Grant Maree, J. (2021) Constructing a Compelling Case: Nurses' Experiences of Communicating Abuse and Neglect. *Child abuse review (Chichester, England : 1992)*. 30 (4), 332–346.

<https://doi-org.lib.costello.pub.hb.se/10.1002/car.2697>

*Lines L. E., Grant, J. N., Hutton, A. (2020) Nurses perceptions of systems and hierarkies shaping their responses to child abuse and neglect. *Nursing inquiry*. 27 (2), e12342-n/a. <https://doi-org.lib.costello.pub.hb.se/10.1111/nin.12342>

*Lines, M.L.E., Grant, J.M. and Hutton, A. (2020) "How can we work together?" Nurses using relational skills to address child maltreatment in Australia: A qualitative study', *Journal of Pediatric Nursing*, 54, pp. 1–9. Available at:

<https://doi.org/10.1016/j.pedn.2020.05.008>.

*Littler, N. (2019) 'A qualitative study exploring school nurses' experiences of safeguarding adolescents', *British Journal of School Nursing*, 14(4), pp. 169–176. Available at: <https://doi.org/10.12968/bjsn.2019.14.4.169>.

McLaughlin, K (2016). Future directions in childhood adversity and youth psychopathology. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 45(3), 361-382. <https://doi-org.lib.costello.pub.hb.se/10.1080/15374416.2015.1110823>

Morberg, S., Lagerström, M., & Dellve, L. (2012). The school nursing profession in relation to Bourdieu's concepts of capital, habitus and field. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 26(2), 355-362. <https://doi-org.lib.costello.pub.hb.se/10.1111/j.1471-6712.2011.00941.x>

Pabiś, M., Wronska, I., Slusarka, B., Cuber, T. (2011) Paediatric nurses' identification of violence against children. *Journal of advanced nursing*. 67 (2), 384–393. <https://doi-org.lib.costello.pub.hb.se/10.1111/j.1365-2648.2010.05473.x>

Palmér, L., Nyström, M., Carlsson, G., Ekebergh, M., Fridh, I., Lindberg, E., Wireklint Sundström, B. (2022) 'Caring Science With a Focus on Existential Issues in a Caring Context: A Research Area Inspired by Existential Philosophy'. *International journal for human caring*. Vol.26 (3), p.180-190. <https://doi.org/10.20467/HumanCaring-D-21-00014>

Palmér, L., Nyström, M. and Karlsson, K. (2023) 'Lifeworld hermeneutics: An approach and a method for research on existential issues in caring science', *Scandinavian journal of caring sciences*. <https://doi.org/10.1111/scs.13201>.

Priebe, G., Landström, V. (2017). Den vetenskapliga kunskapens möjligheter och begränsningar – grundläggande vetenskapsteori. I Henricson, M. (red.). *Vetenskaplig teori och metod- från ide till examination*. Lund: Studentlitteratur, s. 25 – 40.

Rozén, M. (2017). Systematisk litteraturöversikt. I Henricson, M. (red.). *Vetenskaplig teori och metod- från ide till examination*. Lund: Studentlitteratur, s. 385 - 387.

Rikshandboken i barnhälsovård (2019)
[Rikshandboken i barnhälsovård \(rikshandboken-bhv.se\)](https://rikshandboken-bhv.se) [Hämtad 2023-10-13]

Riksföreningen för skolsköterskor (2022)
[För dig som skolsköterska | Svensk sjuksköterskeförening \(swenurse.se\)](https://swenurse.se) [Hämtad 2023-10-16]

Rising Holmström, M., Häggström, M., & Kristiansen, L. (2015). Skolsköterskans rollstransformering till den nya hälsofrämjande positionen. *Nordic Journal of Nursing Research*, 35(4), 210-217 <https://doi.org/10.1177/0107408315587860>

Schols, Manuela WA., de Ruiter, Corine. & Öry, Ferko, G. (2013). How do public child healthcare professionals and primary school teachers identify and handle child abuse cases? *BMC Public Health*, 13:807. doi: [10.1186/1471-2458-13-807](https://doi.org/10.1186/1471-2458-13-807)

Skolverket (2023)

[Hälsobesök och hälsokontroller - Kunskapsguiden](#) [Hämtad 2023-10-11]

*Skundberg-Kletthagen, H. & Moen, Ø. L. (2017) Mental health work in school health services and school nurses' involvement and attitudes, in a Norwegian context. *Journal of clinical nursing*. 26 (23-24), 5044–5051.

<https://doi.org.lib.costello.pub.hb.se/10.1111/jocn.14004>

SFS 1993:100 [Högskoleförordning \(1993:100\) | Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#)

[Hämtad 2023-10-11]

SFS 2001:453 [Socialtjänstlag \(2001:453\) | Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#) [Hämtad 2023-09-30]

SFS 2009:400. [Offentlighets- och sekretesslag \(2009:400\) | Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#) [Hämtad 2023-10-12]

SFS 2014:821 [Patientlag \(2014:821\) | Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#) [Hämtad 2023-10-12]

Socialstyrelsen (2014). *Barn som far illa eller riskerar att fara illa*.

<http://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artukelkatalog/vagledning/2014-10-4.pdf> [Hämtad 2023-10-15]

Svensk sjuksköterskeförening (2021)

[Kompetensbeskrivning för distriktssköterskor | Svensk sjuksköterskeförening \(swenurse.se\)](#)[Hämtad 2023-10-02]

Svensson, B. (2013). Barn som riskerar att fara illa i sin hemmiljö - utmaningar i ett förebyggande perspektiv. Diss. Karlstad universitet: Fakulteten för hälsa, natur- och teknikvetenskap.

Söderbäck, M., Coyne, I. & Harder, M. (2011). The importance of including both a child perspective and the child's perspective within health care settings to provide truly child-centred care. *Journal of Child Health Care*, 15(2), pp. 99–106.

<https://doi-org.lib.costello.pub.hb.se/10.1177/1367493510397624>.

Söderman, A. & Jackson, K. (2011). Barn som far illa i sin hemmiljö- BVC sjuksköterskors upplevelser av att möta och hjälpa barnen. *Vård i Norden*. Nr 4 2011. Publ. No. 102 Vol. 31 No. 1 ss. 38–42. <https://doi.org/10.1177/010740831103100408>

*Tingberg, B., Bredlöv, B. and Ygge, B.-M. (2008) 'Nurses' experience in clinical encounters with children experiencing abuse and their parents', *Journal of clinical nursing*. Accepted for publication: 29 January 2008, 17(20), pp. 2718–2724. Available

at: <https://doi.org/10.1111/j.1365-2702.2008.02353.x>.

UNICEF (u.å) [Barnkonventionen - UNICEF Sverige | unicef.se](#) [Hämtad 2023-10-14]

*Vežovic, V., Carlsson, L., Löfgren, L., Bramhagen, A-C. (2022) Early Identification of Mental Illness in Primary School Pupils by School Nurses: A Qualitative Study. *SAGE open nursing*. <https://doi.org/10.1177%2F23779608221081452>.

WHO. (2022). *Child maltreatment*. <http://www.who.int/news-room/factsheets/detail/child-maltreatment> [Hämtad 2023-10-15]

*Wilhsson, M. Santo da Silva, E. H., Löf, S. L., & Larsson, M. (2023). Swedish school nurses' experience of identifying students who are exposed to violence—a qualitative study. *British Journal of Child Health*, 4(3), 122-129. <https://doi.org/10.12968/chhe.2023.4.3.122>.

Wiener, J., Biondic, D., Grimos, T., & Herbert, M. (2015). Parenting stress of parents of adolescents with attention-deficit hyperactivity disorder. *Journal of Abnormal Child Psychology*. 44(3), 561-74. [DOI 10.1007/s10802-015-0050-7](https://doi.org/10.1007/s10802-015-0050-7)

World Medical Association (2023)

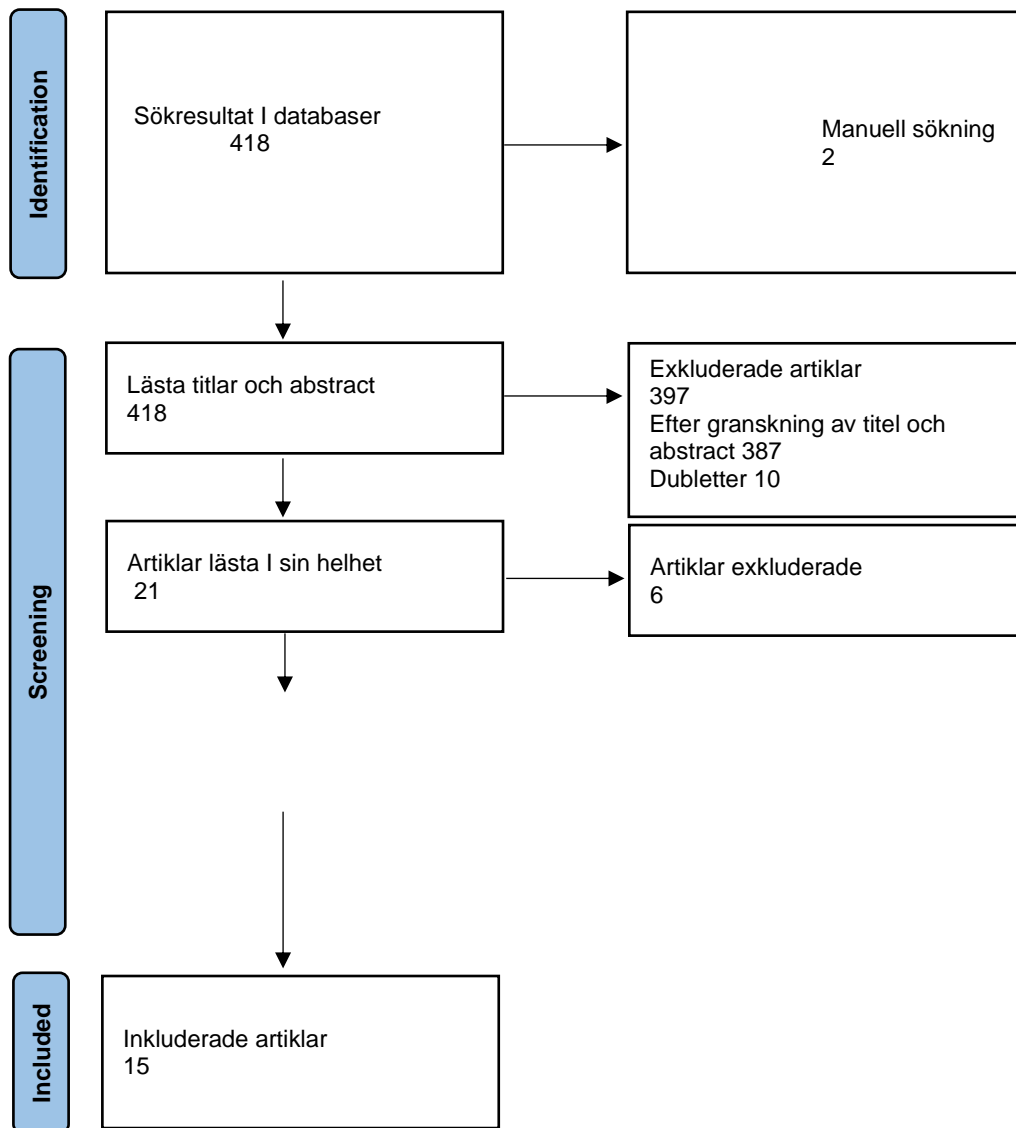
[WMA – World Medical Association – Världsläkarförbundet](#) [Hämtad 2023-10-15]

Östman, L., Näsman, Y., Erikson, K., Nyström, L. (2019) Ethos: The heart of ethics and health. *Nursing ethics*. 26 (1), 26–36. <https://doi.org/10.1177/0969733017695655>

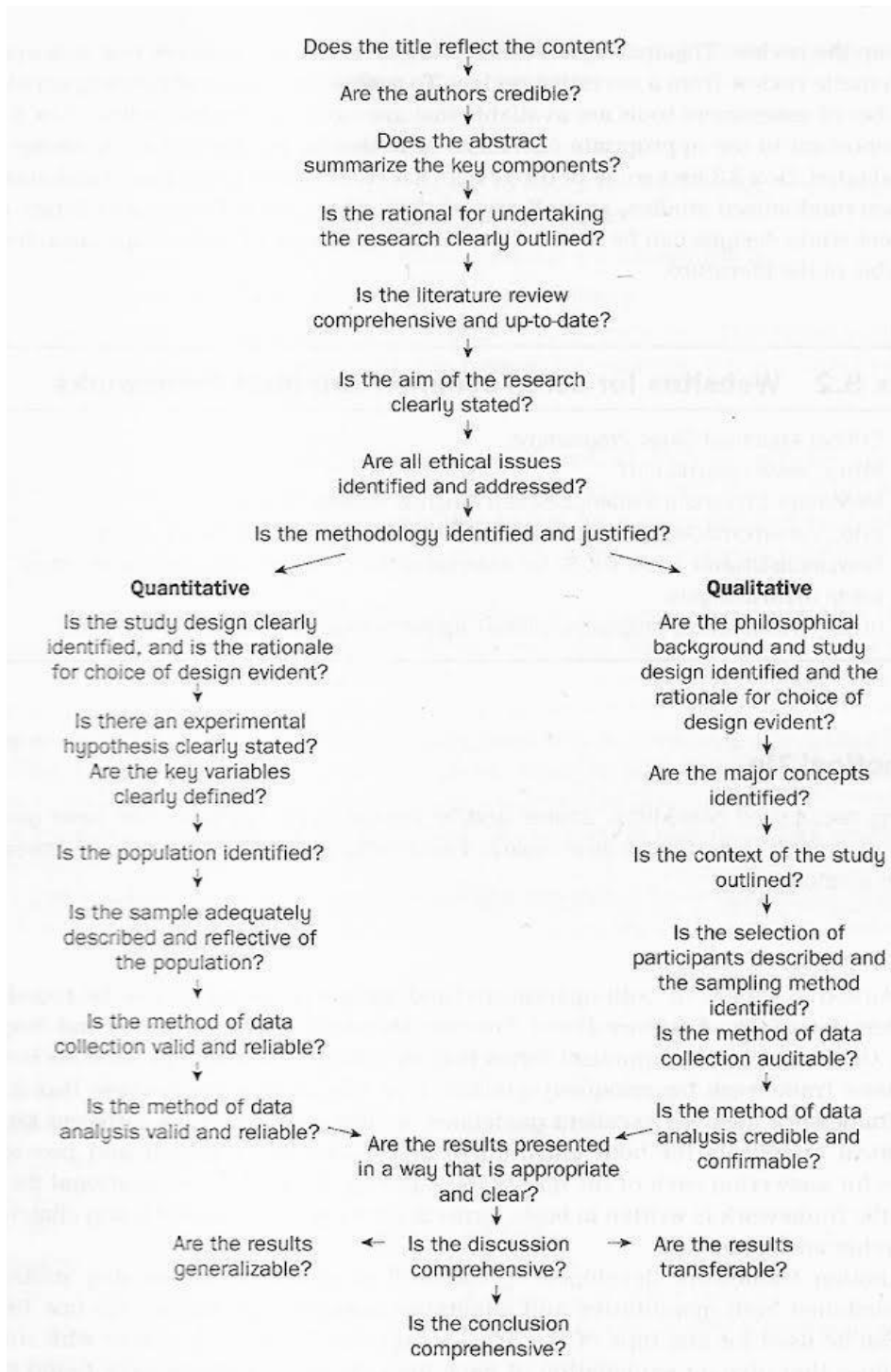
Bilaga 1 Sökmatrix

Sökning i Pubmed 230912	Sökord	Antal träffar	Läst titel och abstract	Lästa artiklar	urval
Sökning 1: skolsköterska	"School Nursing"[Mesh] Sort by: Most Recent	5675			
Sökning 2: barn som far illa	"Child Abuse"[Mesh] Sort by: Most Recent "Child Abuse"[MeSH Terms]	34 703			
Sökning 3	1 AND 2	72			
	Filter: publication year 2013-2023	25	25		4
Sökning i PsycInfo 230912	Sökord	Antal träffar	Lästa titlar och abstract	Lästa artiklar	urval
Sökning 1: Skolsköterska	noft("school nurse" OR "school nursing" OR "school health care" OR "school nursing")	1916			
Sökning 2: barn som far illa	(noft(maltreatment) OR noft(abuse) OR noft(mistreatment) OR noft(neglect))	274 227			
Sökning 3	1 AND 2	328			
	Filter: publication year 2013-2023 Peer-reviewed	306	306		7
Sökning i Cinahl 230912	Sökord	Antal träffar	Lästa titlar och abstract	Lästa artiklar	urval
Sökning 1: Skolsköterska	"school nurse" OR school nursing" OR "school health"	16 438			
Sökning 2: barn som far illa	maltreatment OR mistreatment OR neglect OR abuse	136 564			
Sökning 3: upplevelse av mötet	attitudes OR perceptions OR experiences OR views	949 017			
Sökning 4	1 AND 2 AND 3	92			2
	Filter: publication year 2013-2023 Peer-reviewed	85	85		

Bilaga 2. Prismaflödesdiagram

Figur 3. Granskningsmall

(Caldwell, Henshaw and Taylor, 2011)

Bilaga 4. Artikelmatris

Titel och Författare	År, Land, Databas	Syftet	Metod	Urval	Resultat	Kvalitetsgranskings poäng
The school nurse´s ability to detect and support abused children A trust-creating process Lisbeth Enhg Kraft, Ulla-Britt Eriksson	2015 Sverige PubMed	Undersöka hur skolsköterskor upptäcker barnmisshandel och initierar stödtjänster.	Kvalitativ metod grounded theory Fokusgruppsintervjuer	23 skolsköterskor där samtliga var kvinnor som arbetat inom skolhälsovården i 3–38 år.	Skolsköterskornas viktigaste mål var att hjälpa och ge stöd till barn som utsätts för övergrepp.	38
A qualitative study exploring school nurses´ experience of safeguarding adolescents´ Nadine Little	2019 England Cinahl	Undersöka skolsköterskors erfarenheter av att trygga tonåren	Induktiv kvalitativ Fenomenologisk Halvstrukturerade telefonintervjuer	14 Skolsköterskor och 1 skolsköterskestudent som har erfarenhet av ämnet	Studien har gett en inblick i hur skolsköterskans arbetar för att skydda barn och ungdomar mot att de far illa.	39
Swedish school nurses experience of identifying students who are exposed to violence- a qualitative study Marie Wilhsson, Erika Hagström Santo da Silva, Susanna Loander Löf, Margaretha Larsson	2023 Sverige PsychInfo	Upptäcka hur skolsköterskor identifierar elever som utsätts för våld	Kvalitativ intervjustudie Deskriptiv kvalitativ analys	Bekvämlighetsurval av skolsköterskor. 14 skolsköterskor deltog i studien. Alla deltagare var kvinnor och hade arbetat 2-24 år i skolhälsovården	Studien gav insikt om att skolsköterskan har en viktig roll i att identifiera om en elev utsätts för våld.	39
Mental health work in school health services and school nurses involvement and attitudes, in a Norwegian context Hege Skundberg-Kletthagen, Öyfrid Larsen Moen	2017 Norge PsychInfo	Undersöka skolsköterskors erfarenheter och attityder till att arbeta med ungdomar med psykisk ohälsa inom skolhälsovården	Kvalitativ explorativ studie	284 av 703 skolsköterskor deltog i studien. Alla deltagare var kvinnor och medelålderna var 46 år. Hade arbetat i skolhälsovård 0-41 år.	Skolsköterskor känner en viktig roll i att arbeta med barn och ungdomar med fokus på deras psykiska hälsa.	38

<p>Early identification of Mental illness in primary school pupils by school nurses: A qualitative study</p> <p>Vedrana Vejzovic, Lilliann Carlson, Lisa Löfgren, Ann-Cathrine Bramhagen</p>	<p>2022</p> <p>Sverige</p> <p>PsychInfo</p>	<p>Beskriva skolsköterskors erfarenheter av identifiering av psykisk ohälsa bland elever i grundskolan.</p>	<p>Induktiv kvalitativ studie</p> <p>Semistrukturerade intervjuer</p>	<p>11 skolsköterskor deltog i studien. Deltagarna hade arbetat 2-19 år i skolhälsovården</p>	<p>Skolsköterskor känner ansvar för sina elevers välbefinnande, men känner också att de behöver stöd. Det är brist på vägledning.</p>	<p>39</p>
<p>Child maltreatment: Optimizing recognition and reporting by school nurses</p> <p>Kathleen S Jordan, Peggy MacKay, Stephanie J Woods</p>	<p>2017</p> <p>USA</p> <p>PubMed</p>	<p>Undersöka effektiviteten av ett pedagogiskt interventionsprogram för att öka kunskapen, förtroendet och självförmågan hos skolsköterskor när det gäller barn som riskerar att utsättas för misshandel.</p>	<p>Kvalitativ</p>	<p>174 skolsköterskor med erfarenhet av att arbeta i skolhälsovården 6-10 år</p>	<p>En signifikant ökning av skolsköterskans kunskap, självförtroende och självförtroende relaterad till barn i riskzonen.</p>	<p>32</p>
<p>Nurses' perceptions of systems and hierarchies shaping their responses to child abuse and neglect</p> <p>Lauren Elisabeth Lines, Julian Maree Grant, Alison Hutton</p>	<p>2020</p> <p>Australien</p> <p>PubMed</p>	<p>Undersöka föräldrar och barns psykiska hälsa och relation mellan föräldrar och barn ur perspektiv av barn och deras föräldrar med psykos</p>	<p>Multiperspektiv kvalitativ design</p>	<p>6 föräldrar och deras sju barn deltog i studien. Föräldrarna var diagnoserade med schizoaftaktiv sjukdom eller schizofreni</p>	<p>Barn visar sig ha en begränsad förståelse för föräldrarnas sjukdom. Det fanns inkonsekvenser både inom och mellan intervjuer då både barn och föräldrar beskrev sjukdom som en del av livet.</p>	<p>37</p>
<p>The role of the school nurse in child protection</p> <p>Alison J Hackett</p>	<p>2013</p> <p>Storbritannien</p> <p>PubMed</p>	<p>Undersöka skolsköterskors uppfattning om sin roll i skyddet av barn och för att identifiera utbildningsbehov</p>	<p>Kvalitativ metod</p>	<p>Sex skolsköterskor valdes ut i ett målinriktat urval där inbjudningar skickades ut till chefssjuksköterskorna. De sex skolsköterskorna anmälde sig frivilligt.</p> <p>Arbetat inom skolhälsovården 3-19 år</p>	<p>Skolsköterskorna var trots att det fanns oklarheter kring deras roll och engagemang i barnskyddet var tydliga med att följa barnskyddsförfaranden som hade anledning för oro för ett barn/ungdom.</p>	<p>31</p>

<p>Challenges of documenting schoolchildren's psychosocial health: A qualitative study</p> <p>Eva K Clausson, Agneta Berg, Ann-Christin Janlöv</p>	<p>2015</p> <p>Sverige</p> <p>PsychInfo</p>	<p>Undersöka skolsköterskors erfarenhet av utmaningar relaterat till hälsa i Sverige</p>	<p>Kvalitativ innehållsanalys</p>	<p>Sex grupper skolsköterskor rekryterades av deras samordnande skolsköterska. Fokusgrupperna representerade fyra olika kommuner. Alla deltagare var kvinnor med medelåldern 32 år och arbetat inom skolhälsovården i genomsnitt 1 år.</p>	<p>Känsliga frågor som rör skolbarns psykiska hälsa är fortfarande svårt för sjuksköterskor att dokumentera i en elevhälsojournal trots att det anses viktigt.</p>	<p>32</p>
<p>Constructing a compelling case: Nurses' experiences of communicating abuse and neglect</p> <p>Lauren Elizabeth Lines, Alison Hutton, Julian Maree Grant</p>	<p>2021</p> <p>Australien</p> <p>PsychInfo</p>	<p>Undersöka sjuksköterskors uppfattning och erfarenheter av att hålla barn säkra från missbruk.</p>	<p>Kvalitativ studie med ett socialkonstruktivistiskt tillvägagångssätt</p>	<p>Annonser i sjuksköterskeorganisationer och rekryterades genom målmedveten uttagning som resulterade i 21 deltagare</p>	<p>Belyser behovet av ökat samarbete mellan de olika professionerna inom skolhälsovården för att främja gemensam förståelse och effektivare åtgärder för att främja välbefinnande hos barn som upplever övergrepp och försummelse</p>	<p>35</p>
<p>Nurses experience in clinical encounters with children experiencing abuse and their parents</p> <p>Björn Tingberg, Britt Bredlöv, Britt-Marie Ygge</p>	<p>2008</p> <p>Sverige</p> <p>PsychInfo</p>	<p>Identifiera sjuksköterskans erfarenheter i den kliniska vården av barn som upplever övergrepp</p>	<p>Kvalitativ metod med kritisk incidentkritik</p>	<p>Distriktsköterskor informerades om studien och bjöds in att delta via chefer.</p> <p>Inklusionskriterierna var att distriktsköterskor hade deltagit i den kliniska vården av barn som utsatts för våld. Efter identifiering av distriktsköterskor som är berättigade till deltagande anmälde sig intresserade via sin chef. Forskarna</p>	<p>Distriktsköterskor upplever svårigheter i mötet med föräldrar som är misstänkta förövare. Distriktsköterskorna hade svårt att hantera sina egna känslor. Distriktsköterskans huvuduppgift var att ta väl hand om det misshandlade barnet rapporterades väl i intervjuerna. Alla distriktsköterskor rapporterade att de inte hade ett professionellt problem i</p>	<p>34</p>

				<p>kontaktade distriktsköterskorna och gav skriftlig och muntlig information om studien</p>	<p>vårdsituationen med barnen men alla distriktsköterskor hade problem med att hantera den dubbla uppgiften, att vara både polis och</p> <p>distriktsköterska samtidigt. Vikten av rådgivning var uppenbar i denna studie.</p> <p>Distriktsköterskorna måste tydligt kommunicera med föräldrarna om sin skyldighet att</p> <p>rapportera alla icke-oavsiktliga skador till myndigheterna och bör hantera föräldrarna på ett icke-dömande sätt</p>	
<p>Meeting and supporting students who have parents with mental ill-health</p> <p>Kina Hammarlund, Joanna Falk, Jennie Lind, Stina Thorstensson</p>	<p>2015</p> <p>Sverige</p> <p>PsychInfo</p>	<p>Beskriva skolsköterskors erfarenheter av att möta och stödja elever som har föräldrar med psykisk ohälsa</p>	<p>Kvalitativ innehållsanalys</p>	<p>Snöbollsrekryteringen med målmedvetet urval där intervjuer gjorts med sex skolsköterskor</p>	<p>Skolsköterskors erfarenheter av att möta och stötta elever som har föräldrar med psykisk ohälsa visar att detta är komplext och kräver kompetens och samverkan. Skolsköterskans kompetens i samarbete med andra samt deras förmåga att visa öppen och tolerant attityd är viktiga delar för att bygga förtroendefulla relationer med studenter och deras föräldrar samt andra yrkesverksamma</p>	<p>36</p>

<p>School nurses avoid addressing child sexual abuse</p> <p>Lisbeth Engh Kraft, Gullbritt Rahm, Ulla-Britt Eriksson</p>	<p>2017</p> <p>Sverige</p> <p>PubMed</p>	<p>Undersöka skolsköterskornas förmåga att upptäcka och stödja sexuellt utnyttjade barn</p>	<p>Kvalitativ metod</p>	<p>Studien är en sekundär analys av data som ursprungligen samlats in för att besvara forskningsfrågor om skolsköterskors förmåga att upptäcka och stödja våldsutsatta barn. Den ursprungliga studien bestod av två fokusgruppsintervjuer med fyra grupper.</p> <p>Deltagarna var 23 skolsköterskor med adekvat specialistutbildning och 3–38 års yrkeserfarenhet. Deltagarnas åldrar var mellan 46 och 67. Samtliga var kvinnor</p>	<p>Skolsköterskorna undvek att ta upp sexuella övergrepp mot barn på grund av upphetsning av starka känslor, ambivalens och en komplicerad avslöjande process. För att upptäcka sexuella övergrepp mot barn och stödja våldsutsatta barn är uppmärksamhet på sexuella övergrepp som en möjlig orsak till fysisk och psykisk ohälsa avgörande.</p>	<p>29</p>
<p>“How can we work together?” Nurses using relational skills to address child maltreatment in Australia: A qualitative study</p> <p>Lauren Elizabeth Lines, Julian Maree Grant, Alison Hutton</p>	<p>2020</p> <p>Australien</p> <p>PsychInfo</p>	<p>Sjuksköterskors uppfattningar och erfarenheter av att skydda barn från misshandel</p>	<p>Kvalitativ induktiv tematisering</p>	<p>Data samlades in genom djupgående, semistrukturerade intervjuer. 21 barnsjuksköterskor deltog i studien</p>	<p>Barnsjuksköterskor är en viktig del i att förebygga barnmisshandel. Genom att ha relationer till föräldrarna kan sjuksköterskorna säkerhetsställa och förebygga att barnen inte far illa</p>	<p>27</p>
<p>Public health nurses experience working with children who are a next of kin</p> <p>Granrud Maria, Tuva Sandsdalen, Agneta Anderzén Carlsson, Anne Kjersti Myhre Steffek</p>	<p>2022</p> <p>Norge</p> <p>Cinahl</p>	<p>Undersöka skolsköterskans erfarenheter av att arbeta med barn som är närstående</p>	<p>Kvalitativ metod</p>	<p>Datan samlades in genom kvalitativa intervjuer med 10 skolsköterskor.</p> <p>Deltagarnas åldrar var mellan 40 och 56. Samtliga var kvinnor. Samtliga hade en adekvat specialistutbildning och en</p>	<p>Skolsköterskorna upplever att samarbetet med andra yrkesverksamma är en viktig del i att identifiera om ett barn har en förälder som är sjuk och behöver</p>	<p>32</p>

				yrkeserfarenhet på 4-20 år.	agera anhängig I hemmet.	
--	--	--	--	--------------------------------	-----------------------------	--